

Legjobb és leghirvesebb
pipere hölgypor : a
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Párisi hajápolási szerek!

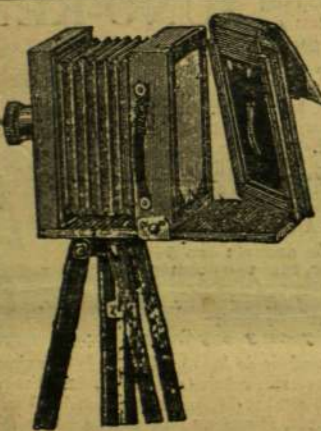
- **Viola** hajfialító-tej. Teljesen ártalmatlan kitűnő hatással. 1 üveg ára 1 korona.
- **Viola** hajszesz. A hajak leggyorsabb színteljesítésére alkalmas. 1 üveg ára 1 korona.
- **Viola** Tanno-chinin-pomádé. A haj állapotát tisztító hatású. 1 üveg ára 1 korona.
- **Viola** antiszeptikus fogpor. Egy doboz ára 60 fillér.
- **Viola** antiszeptikus fogvíz. Egy üveg ára 60 fillér.

GEML-féle gyógyszerárban
Temesvár, Belváros, Losonczy-tér.

Államilag kedvezményezett gőzerőre berendezett első magyar
Torony-óra-gyár
Mayer Károly L.
utóda MÜLLER JÁNOS
Budapest, VII., Kazinczy-utca 3.
Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. 8110

Wachtl és Társa
IV., Régi posta-utca 4.
Egy
Fényképezési gép
a legszebb ajándék.
Passe-partouts és rámak a legjutányosabb áron.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

6 arany 18 ezüst érem 30 tiszteleti és elismerési okmány.
Ara 1 üveg 1 forint 40 krajczár.
KWIZDA FELE Restitutionsfluid
Ora és kir. szab. minőségű lovak számára.

35 és 40 évnyi tapasztalatban, a nagyobb katonai és polgári állatokban használt, nagyobbról farradók előtt: és utáni erősítőre, rángatózásnál, az idegek megerősítésére stb. A lovakat az idomításnál kiváló tevékenységre képesíti. Valódi csak a fenti védjeggyel, kapható Ausztria-Magyarország összes gyógyszerárban és droguistáiban.

Kwizda-féle Szab. szárszalagvédő gummiból.
A szab. szárszalagvédők szürke, fekete, barna és fehér színben 4 nagyságban állítottak elő és pedig bal- és jobblábhoz. Szárhoz márvány b szerint.
20-22 cm. ker.-nek megf. 1. sz. 2 kr. 2. sz. 2 kr. 3. sz. 3 kr. 4. sz. 4 kr.
23-24 cm. ker.-nek megf. 1. sz. 2 kr. 2. sz. 2 kr. 3. sz. 3 kr. 4. sz. 4 kr.
24-27 cm. ker.-nek megf. 1. sz. 2 kr. 2. sz. 2 kr. 3. sz. 3 kr. 4. sz. 4 kr.
27-30 cm. ker.-nek megf. 1. sz. 2 kr. 2. sz. 2 kr. 3. sz. 3 kr. 4. sz. 4 kr.

Kwizda-féle szab. gumi övcsiszítők, melyek a lovak lábait vannak hivatva megvédeni.
Illusztrált katalógusokat ingyen kld.
KWIZDA JÁNOS FERENCZ
sz. és kir. császármagyar és román kir. udvari szállító kerületi gyógyszerésznél, Korneuburg, Bécs mellett.

Palais hajifjító
használatával a megőszült haj eredeti színét nyeri vissza. A fejbőrt nem fesi, a ruhánem foltot nem hagy, többi előnye, hogy a hajhúszokat erősíti és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 frt.
Főraktár Budapestben: **Petri Ottó** gyógyszerárban, I. Attila-körút 47. Kapható: **Váci-körút 86. sz., Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszerárban is.** 8190

Kufeke féle
A tej legjobb hozzátétele a betegséget megakadályozza és eltrávolítja **gyermekliszt.**
Kapható gyógyszerárban és droguistáknál.

LUSER L.-féle turista tapasz.
Biztos és gyorsan ható szer, tyuszkem szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrszarusodás, ellen. A hatásért jótállás vállalatik.
Központi szétküldési raktár: **SCHWENK L.,** gyógyszerész, **MEIDLING - BÉCS.**
Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. - 1 doboz ára 60 kr. Vidékre 80 kr. előzetes beküldése mellett bérmentve.
Magyarországi főraktár: 8200 **Török József** gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

Vérszegények és lábbadozók
vassal igyának
1/2 liter ára 1 frt 20 kr.
1 liter ára 2 frt 20 kr.
Serravallo Chinabort
Készítő Serravallo gyógyszerész Triestben.
Pompás írá, a miért a gyermekek is igen szívesen isszák. Sokszor kitűntették, Minden gyógyszerárban kaphni.

A modern vegyészeti hatalmas haladása és az ebből származó számtalan cosmetikus készítmények sem voltak képezek a 30 éven át bevált
Dr. Lengyel Frigyes-féle Nyirfabalzsamot
alnyomai, a legjobb bizonyíték te-
át, hogy itt egy valódi, a természet által nyújtott szépitőszertől van szó. Ezen nyirfabalzsam egy sajátos 30 évi gyakorlati vegyi eljárás alapján praeparátum és csak szűzben jön forgalomba. Ezen folyadék hatása, hogy a bőr felső hámszintjén le-
hánkja és az által az alsó tisztított bőr hatál szinben és üdőségben jön napvilágra, megújítat mindennemű kitést, seplőt, vörös foltokat, és anyafoltokat, simítja a ráncosbőrt és a himlő-
helyeket lassankint teljesen eloszlatja és az arcbőrnek üde és egészséges színt kölcsönös.
Egy korsó ára használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.
A nyirfabalzsam hatásának támogatására Dr. Lengyel Frigyes-féle
Benzoe szappan
ajánlatos. Egy darab ára 50 és 35 kr. Raktáron minden jobb gyógyszerárban. Főraktár Magyarország részére **Török József** gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.

Patyi Testvérek Butor-áruháza.
Budapest, kerepesi-út 9/a., földszint és I. emelet, Pannonia szálló mellett.
Nagy választék, kizárólag szilárd hazai gyártmányú asztalos és saját készítményű kárpított butorokból, minden versenyt és hirdett árakat felülmúló olcsó áron. Teljes lakásberendezések, nyaraló, fürdő- és szálloda-butorok 2 évi jótállás és felelősség mellett szállítanak.
Tevédés elkerülése végett közönlünk és szívesen figyelni kérjük. Díszes butor-album 1 frt beküldése mellett bérmentve küldetik meg. 8214

Menyasszonyi selyemkelmék
fehér, fekete és színesek, a jó viselhetőségért jótálló-
levéllel. Közvetlen előállítás igazi gyári áronak ma-
gánosok részére portó- és vámmentesen a házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Melyik szinből óhajt Ön mintát?
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkelmé-gyárak szövetsége Zürich. 7782

Alsó-Tátrafüred
gyógyfürdő 1899. 8257
Bátor vagyok azokat, kik a nyarat Alsó-Tátrafüredben tölteni szándékoznak, tiszteltetlül figyelmeztetni, méltó-
tassanak a lakás megrendelése iránt mentől előbb intéz-
kedni, hogy a kívánt lakás kijelölése és fentartása körül akadályok elő ne fordulhassanak.
Felvilágosítással készséggel szolgál és fürdőjeirást szí-
vesen küld
HORTI VALER
igazgató,
Posta és távirat cím: Alsó-Tátrafüred.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET
PHOTO-CZINKOGRAFIA
WITTZ MANNFRED
VILÁGOS MŰTÉPEM
KAZINCZY UTCA
AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
GEMALOGRAFIA
4 SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOLITHOGRAFIA
BUDAPEST, VI., Király-utca 37
TELEFON 18-99

Astajerosági es.kir.helytartóság által 39864. számmal engedélyezett
Háztartási pensionátust,
összeköve magán- és nevelőintézettel leányok számára **Grácban.**
Az intézet célja: Az iskolából kikerült leányokat derek gazdaszo-
nyokká nevelni és alapos előképzéssel ellátni eszleges életpályára lépéshez. Elméleti és gyakorlati háztartástan, Tudományos előd-
sok, nyelvek és zene. Fehérnemű varrás, kalapalkítás, ruhakészítés. Lelkiismeretes gondozás és felügyelet. Saját kert, tantervezés. Fürdők a házban. Bővel felvilágosítással és munkatervvel díjmen-
tesen szolgál **CYBULZ SOPHIA,** es. és kir. örnagy özvegye **Grác, Humboldtstrasse 3.H.** 8259

Czimbalmok.
Legjobb erős acél- szer-
kezettel, remek szép hang-
részlet fizetére is kap-
hatók. - Mindennemű hangszerek u. m. hegedű, fuvola, harmonika stb.
Képes árjegyzék kíd-
natra ingyen küldök.
Mozyorossy Gyula
magyar hangszer-ipar telepe 8242
BUDAPEST, VIII. ker. Kerepesi-út 71.

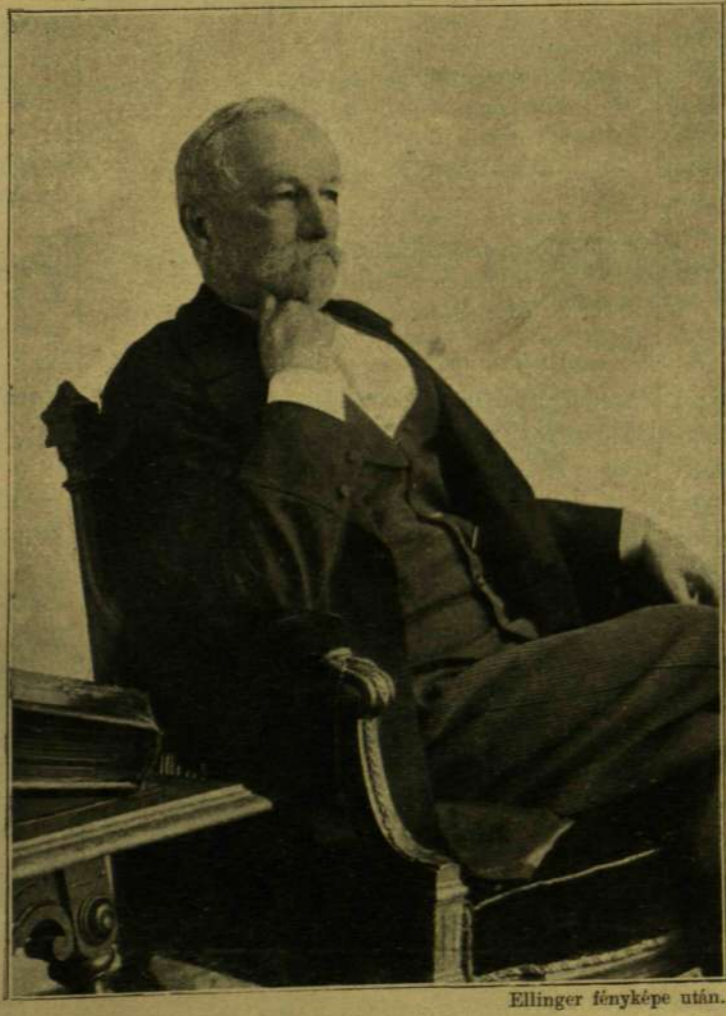
26. SZÁM. 1899. BUDAPEST, JUNIUS 25. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 16lévre - 6 / Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG / egész évre 8 frt / 16lévre - 4 / Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK / egész évre 5.- / 16lévre - 2.50 / Külföldi előfizetőknek a postailag meghatározott viteldi is csatolandó.

JOVANOVIĆS JÁNOS.
Z MÁJ-JOVANOVIĆS JÁNOS, a szerbek legnagyobb költője írói föllépésének ötvenedik évfordulóját üli meg e napokban Zágrábban. Jovanovic, vagy mint a szerbek gyermekkorától fogva nevezni szokták, Kis János, 1833 november 23-án született Újvidéken tekintélyes, előkelő régi magyar nemes családból. Női ágon közeli rokona a szerb királyi családnak. Atyja Újvidék város tanácsosa, majd polgármestere volt. A kis Jovanovic János már hét éves korában kezdett verseket csinálni, melyeket egy bekötött könyvecskebe írogatott e cím alatt: „Egy fiatal versiro vén dalai.” Gimnaziumi tanulmányait Újvidéken, Halason és Pozsonyban, a jog- és államtudományokat a pesti, prágai és bécsi egyetemeken végezte. Tanulmányai bevégezése után 1861-ben Újvidék szab. kir. város aljegyzőjének választották meg egyhangulag, de erről a tisztségről csakhamar lemondott, költői lelke nem tudván megbartkozni a hivatali élet nyugéval. 1863-ban az akkoriban Budapestben székelő, s a Tököl-féle ösztöndíjat és nevelési alapítványt kezelő szerb „Maticza” irodalmi társulat által megválasztván a Tököl-intézet igazgatójának, egyszersmind beiratkozott az egyetemre orvostanhallgatónak, és a doktori oklevél elnyerése után 1870-ben Újvidéken, majd Pancesován, Karlóczán, Ó-Futakon, Bécsben, Kamenicán, és végre Belgrádban, mint gyakorló orvos működött. Jelenleg állandóan Zágrábban tartózkodik, hol a „Neven” (Repkény) című ifjúsági lapot szerkeszti, mint egyúttal a legjobb szerb ifjúsági író és költő, a miért is rendesen **Csika Jóna**, vagy **Csika-Zmájová-nak** (János bácsinak) nevezik. A **Zmáj** előnév pedig onnan ragadt rája, hogy egy **„Zmáj”** (Sárkány) című élelaptop szerkesztette.

tam, hogy költő leszek.” Az ezentül különböző szépirodalmi lapokban megjelent szerelmi, hazafias, humoros és satirikus dalai, de kiválólag egészséges humora, csakhamar a szerb olvasóközönség legkedvesebb költőjévé tették. Mint ilyen szerkesztő a „Komaracz” (Szunyog), „Zmáj” (Sárkány), utána a „Zsizza” (Szikra) és végre a „Sztarnáli” (Kis okosdi) című humorisztikus lapokat, és a „Javor” (Jávorf) nevű szépirodalmi közlönyt. 1857-ben jelent meg tőle szerb fordításban Arany **Toldija**, majd **Toldi estje**, **Murány ostroma**, **Toldi szerelme**, **Petőfi János vitéze**, **Madách Ember Tragédiája**, melyeknek nemcsak tartalmi, hanem alaki tekintetben is hű átültetésével tökéletes műfordítását adta. E fordításairól maga Arany János is igen méltányolag nyilatkozott Jovanovichhoz írt levelében. Ezen műfordításaival szerzett érdemeit a

Kisfaludy-Társaság azzal jutalmazta meg, hogy előbb kül-, majd levelező-tagjának választotta. Irodalmi működésének 25-ik évfordulóját 1874 november 1-én ünnepelték meg Újvidéken mind a szerb, mind a magyar közönség élénk részvétele mellett. 1889-ben a szerbek e jeles költőjét, írói föllépésének negyvenedik évfordulója alkalmából, külön az ő írói munkásságának ismertetésére és iránta való tisztelete kifejezésére szánt ülésben ünnepelte a Kisfaludy-Társaság, melynek elnöke, **Gyulai Pál** e szép szavakkal zárta be az ünnepélyes ülést: „Lejje tovább is vigaszát a költészetben, enyhítse sebeit az a koszorú, melyet a szerb nemzet oly lelkesedve nyújtott neki s fogadjja el egyszersmind a mi őszinte méltánylatunk szerény füzérért is magyarból való jeles műfordításaiért. Legyen e nap örökké emlékezetes reá és reánk nézve. Éltesse az Isten sokáig a szerb költészet dicsőségére s tartsa meg tovább is érdeklődését, részvétét, szeretetét a magyar költészet iránt. Még egyszer üdvözlöm őt a Kisfaludy-Társaság nevében. Éljen Jovanovic János!”

A millenárius esztendőben a budapesti kir. magyar tudományegyetem tiszteletbeli doktori oklevéllel tisztelte meg a költőt. Jovanovic valódi költő, Isten kegyelméből, szíve szerint. Mily egyszerű hangon, mily természetességgel, megkapó bájjal, igazi üdéséggel mondja el, miként keletkezik nála a dal:
„Kérded, kedves mikor irtam Sorjában e dalokat?
Létre hozta egy futó percz És egy röpké gondolat.
Mint a fa, a szivem olyan, Rajt' virágként csung a dal, Hogy lehulljon, elegendő Egy mosoly, vagy egy sohaj.
Nem tudom én, hogy mi késztet, Bánat, gyönyör, szerelem?
Csak azt tudom, hogy utálok Könnyebbé lett a szivem!”
Jovanovic a szerelmek ép oly édesszavú, mint nemes érzésű költője; a szív gerjedelmének egyszerű és őszinte tolmácsa. Szerelmi

JOVANOVIĆS JÁNOS. Ellinger fényképe után.

vágyai, epedései és emlékei a «Rózsák» című dalfűzetében vannak megörökítve. Ilyenmő dalai eredetiségéből tűnik ki elsőrendű nagysága. Szerelme tárgya nem üres ábrándkép, hanem e világból való. A Rózsák-ban költőnk örök emléket emelt később nevéjé lett, hön szeretett Rózsá-jának, ki ártatlan bájjal gazdagon, rejtekben nyílt, mint a bereknek ibolyája s eszmény gyanánt ott tündökölt a költő első álmaiban.

Azt kérdezed: miért nézlek
Olyan nagyon, oly sokáig?
Azt kérdezed: ilyen perczen
Mért csukom le szempillám?

Te még akkor gyermek voltál,
Kedves lényed nem is láttam,
Álmodtam én egy virágról,
S ezt szerettem, ezt imádtam.

Az a virág bájos képed,
Az az illat tiszta lélek,
Úgy hasonlít hozzád, rózsám,
Olyan nagyon azért nézlek.

Azért csukom szempillám,
Hogy megtudjam, szép babám,
Való volt-e az az álom,
Vagy e való álom tán?

Midőn a kérlelhetlen halál rövid boldog házasság után elragadta költőnk eszményét, szeretetreméltó nejét gyermekével együtt, a mélyen sujtott férj és apa e súlyos veszteséget a *Hervadt rózsák*-ban örökíti meg. Olyan e költemények mindegyike, mint a koporsóra dobott hant, melylyel a gyászoló átadja kedves halottját a könyörtelen sirnak, de tiltakozik az enyészet ellen és várja a feltámadást. A feledhetetlen kedveshez így szól egyik dalában:

Kiszenvédél, drága lélek,
Elhagyád, el a világot,
Elköltöttél; de szerelmem
Nem ismer tért, távolságot.
S bárha elhagyál örökre
S csak mint árnyat kell ölelnem,
Hit, remény, ha elhagyott bár,
Élni fog örök szerelmem!

Sok fájó szív fölálhatja a költőnek e sóhajba és sóvárgásaiban a maga fájdalomának visszhangját.

Jovanovics jeles költői tulajdonságai közt első helyen áll a hangulatalkelő képesség; igazi lírikus költő, kinek érzése rögtön visszazeng az olvasó szívében, másokat mintegy öntudatlanul beleringat a maga hangulatába. Bánata borít, vidámsága derít kelt az olvasó lelkében is.

Ez a talentum Jovanovicsban nagy mértékben megvan. Hangulatai oly élénkek, hogy csak az ő csillogó nyelve tudja azokat eléggé kiszínezni. Nincs a szerb lírai költők közt egy sem, a ki oly tökéletesen verselne, a ki mindig annyira eltalálná a jellemző szót, mint Jovanovics. Megvan műveiben a nyelv plasztikai szépsége, lágy-sága és erélye. S ez erélyt és bájt nemcsak eredeti műveiben találjuk meg, hanem műfordításaiiban is. Ritka hűséggel utánozza az általa lefordított költemények hangját, alakját, olyannyira, hogy műfordításainak olvasása hasonló hatást tesz az olvasóra, mint az eredeti.

Mindaz, a mit Arany, Petőfi, Madách, Jókai, Tompa, Garay, Czuczor, Szász Károly, Gyulai, Tóth Kálmán, s más magyar költők műveiből fordított, mint eredeti szerb mű hat reánk és mégis nemhogy elhalványítaná, sőt egész igazságukban föntartja a magyar költők egyéni sajátságait. Úgy hazafias dalaiban, mint humoros költeményeiben, satíráiban az érzelmek nemesítésére, a lélek fölemelésére törekszik. Szíve őszinte hajlamaival a fiatal nemze-

dék előmenetelének és boldogságának munkálása most élete végéig.

Végre a «Neven» (Repkény) című ifjúsági lapot indította, melyben oly költeményeket közölt, melyek az ifjúsági irodalom valódi győztesek tekinthetők.

Jovanovics nemzetének ünnepelt költője, nyugodt önérettel tekinthet vissza ötvenéves írói pályájára. Dicsőséggel futotta meg azt. Fél-százados örömmünepélyén szívből jövő kívánságunk: Éljen soká, testben épen, vidám munkakerővel lelkében, hogy még soká gazdagíthassa a szerb költészetet szelleme gyümölcseivel s folyvást erősítse az irodalom terén a szerb és magyar nemzet közt a testvéries hajlamot és szeretetet.

Hadzsics Antal.

JOVANOVICS JÁNOS KÖLTEMÉNYEIBŐL.

I. Nálad.

Édenkert, vagy poklok mélye,
Rémlakók hazája:
Nincs az a hely, hova lelkem
Tétovázva szállna.

Csatatéren nem kimélném,
Száz éltem, ha volna;
Remegőnk hahotázó
Tenger sem gúnynolna.

Éhes, sebzett orozslánnal
Hidegen daccolnék,
Szembe várva, mintha jégből,
Mintha köből volnék.

De feléd úgy kering az ut,
Olyan körbe lejtő...
Melletted úgy remegek, mint
Egy hajlékony vessző.

II. A két kezünk.

Mire való a két kezünk?
— Azt felelik az álszentek:
Az egyikkel dolgozz', fáradj',
A másikkal vess keresztet.

Hej, másképen mondja Hafiz,
Ki még az ördögtől sem fél:
Az egyikkel poharat fogj,
A másikkal ölelkezzél!

III. A «Hervadt rózsák»-ból.

1.

Hogy leborultam a sírodra,
Egy hang csendült át lelkemen;
A bazsalik illatja szóltott:
«Hogyan van Szmylykám, gyermekem?»

A te Szmylykád, szegény kis árvád,
Még nem tud járni egymagán —
S beszélni most tanulja tőlem
Ez édes első szót: *anyám*.

Ha járni tud s zeng a szavaknak
E legszentebbje ajakán,
Ide hozom majd őt, síroddhoz,
Hadd mondja itt: *anyám, anyám!*

Oh, mint fog bánatom kigyója
Kikelni lelkem mélyiből;
Hogy fog szoritni egyre jobban,
Összébb-összébb, szívem körül!

Tán összezúzva, végsőt dobban
Szívem e szörnyű pánt alatt...
— Oh ládd, milyen szépek reményim,
Melyek életben tartanak!

2.

Mi az élet? Felelj erre?
— Kérdé egykor a szerencse.

Mi az élet? Felelj mostan!
— Kérdi a sors bánatomban.

Azt a kérdést föl se vettem!
— Úgy fáj erre most felelnem!

3.

Nem szabad hát énnekem már,
Nem szabad többé szeretni,
Kedvesemet kedvesemnek
Nem szabad többé nevezni?
De szerelmemet ki tiltja?
Mely örök, mely végtelen...
— Én szeretlek, kedves gyermek,
Eltemetett kedvesem!

Nem birom én eltitkolni
Vágyamat — s a vágy az élet;
Oh, a ki él, az rajong még,
Én rajongok, én még élek!
Hogy rajongok élő szívvel,
Oh, azt el se mondhatom!
— Én aranyom, te utánad,
Eltemetett aranyom!*

Mindenkinek van csillagja
A keservek éjjelében,
Csak nekem nincs, nem ragyog már?
Kihalt csak az én reményem?
Hát nem voltál csillagom te
A keservek éjjelén?
— Hát nem biztatsz engemet már,
Eltemetett szép remény?

Míg az órák úgy futottak,
Aranyosan úgy ragyogtak,
Hitem is volt, — és e hitet
Hittem örökkévalónak.
Hát hit az, mely hitetlenül
Úgy elhagyott engemet?
— Hát föl nem támasztja semmi
Eltemetett hitemet?

Te halott vagy, én életem;
Elköltöttél e világból.
E távolnak nincs határa,
S szolgáljon ez akadályul?
Szívemet a tört remény, hit
Meg nem fosztja szerelmét!
— Én szeretlek, üres árnyék,
Hit nélkül és remény nélkül!

Dömötör Pál.

EZÜST TÁLAK.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta Bodrogi Lajos.

IV.

Még ott térdelt a nyavalyás, vörös bőrrel szivalakra kivart két könyöke összeverődött a nagy remegéstől, mikor az összegubanczosodott szolganép közül csak előtér egy termeszt szeszonyosság, nehéz vasas ládát cipelve a két kezében.

— Ezzel kölöntottam kobakba az egyiket, kiáltá diadallal. Mert ember fia legyen, a ki kifog a Bojtos Gergely feleségén. Imhol, megmentém az tálakat az latroktól, pedig ugyancsak szoritgatott az az égető tatárnál kegyetlenebb székely populé. Egyet magam csiptem el; a gaz fickó egész eddig merészkedett utánam. Ott künn van, megkötözve az inasok között. — De ihol a tálak, Nemzetes Vitéz Ferencz uram, ám válogasson közülök.

A ládát az asztalra emelte, cifra szakállu kulccsal kinyitotta és vagy hat, széles aranyozott tálát emelt ki belőle.

Gyönyörű ötvösmunka volt valamennyi. Tenyérnyi aranyozott virágkoszorúk a tálak szélén, a fenekükön pedig finoman cizellált képek a régi mesés világból: Páris itélete, a najádok és tritonok játéka, Venus születése, a gráciák táncza, Neptunus, a mint a hullámokat elsimítja, Nagy Sándor lakomája Babylonban, nagyon szép, ismert meséket mondó képek mind.

Vitéz Ferencz a két szemével majd elnyelte

* Az «arany» jelző a szerb költészetben, mint az arany-disztítés a szerb női öltözéken, igen gyakori.

a tálakat és már válogatni is akart közülök, mikor Bánffy Dénes hirtelen rátette kezét a tálakra.

— Majd csak máskor, komám! Igazad van, ezüst tál csak a fejedelemnek való. Ezeket hát neki ajándékozom, állók a szavammak. Ha Telekinek, a ki mindenét a fejedelem gráciájának köszönheti, nincs miből ajándékozni, van Bánffy Dénesnek. Hadd lássák, nem vagyok rebellis, ha mindjárt megszólom is, a mi dorgálandó.

Majd Bojtosnéhoz fordult.

— Derék asszony vagy, hűgám; hol is az a góbé, a kit elfogtál? — Akkorra már hozták is. Guzsba volt kötözve rettenetesen és nagyokat jajgatott, a mint a mórió édes kedvteléssel lökdöste hátba és hajtogatta egyre:

— Nesze liga, góbé; nesze liga, süsd meg!
Bánffy szigorúan ráförmedt:
— Mondd, mi vagy? Lator, kurucz, vagy zsvány, vagy mind a három?

— Nagyságos uraimék, csak ezt a guzt oldassák fel rólam és mindent bevallok. Se lator, se kurucz nem vagyok: ország katonája vagyok.

— Az ország katonája nem rabol ki tisztességes polgár-asszonyokat.
— De mikor a liga csak ígér, de nem fizet, — siránkozott a góbé.

— Erről ismerem Teleki kezére, — mosolygott magában Vajda László.

A liga szóra elkomorodott Bánffy. Parancsára lábra állították a székelyt, a ki aztán vallott, mint a parancsolat.

— Nagy sereggel jövünk három oldalról, hogy elfogjuk amaz istentelen Bánffy Dénest, a ki a német kerájnak akarja eladni a székely szabadságot. Bethlen Miklós ő kigyelme szoritja az udvarhelyiekkel, Kornis Gáspár a marosszékiekkel, Haller János uram pedig a csíkiekkel. Magam a Bethlen embe vagyok és esküt tettünk mind, hogy élve, vagy halva, de beszoalgtatjuk Fejérvárra. Egy óra múlva itten lesznek. Én és néhány czimborám portyázni voltunk csak.

Vajda László helyeslőleg bölintott és odasugta Bánffynak:

— Igazad beszél; ilyenféle a tervük. Fejérvárott a halál vár Nagyságodra.

Bánffy felförmedt.

— A halál? Hát a szemébe nézek majd! Lehetetlen, hogy a fejedelem elejtse legigazibb emberét. Nem visznek; magam megyek Fejérvárra, hiszen mindenki tudja, hogy oda indultam. Itt majd aperiálom praktikaikat és majd meglátom, ki cseppen el.

— Maga cseppen el Nagyságod, ha bevárja praktikaikat. Erőszaknak csak erőszakkal állhat ellen. Ha fegyvert fog a liga ellen, nem a fejedelmet támadja, — szólt már most hangosan Vajda László.

— Ne hallgass rá, ne hallgass rá, — szakította félbe éles kiáltással Bánffy Dénesné. — Ne emelj fegyvert hazád ellen, ezt az egyet Bornemisza Anna sohasem bocsátaná meg.

— A liga nem a haza, Nagyságos asszonyom; de a kis Bánffy György a haza reménysége. Ha ezt tüsszul ejtik, urunk is el van veszve. Útja nem Fejérvárra: vissza, Kolozsvárra vezet, a gyermek megmentésére.

Ez döntött. A nagyszonyú sirva borult az ura vállára és zokogta:

— Igaz, igaz; a fiunkat mentjük meg!
Bánffy Dénes szeliden megsimogatta, aztán gyöngöden félretolta.

— Nyugosztalódjál meg, — szólt; — könyvek között nem tanácskozhatnak a férfiak. Igaz, a liga nem a fejedelem; a ligát tehát

Genfben fölvevett pillanat-fénykép után.
ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZTYÁRAY GRÓFNŐVEL.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ LEGUTOLSÓ KÉPE.

Boldogult Erzsébet királyné a legutóbbi húsz év leforgása alatt egyszer sem volt hajlandó megengedni, hogy róla fényképi főlvételek készítsenek. És mégis a fényképező gépek köszönhetjük, hogy most fejedelmi alakjának olyan ábrázolását szemlélhetjük, a mely csak 5 nappal keletkezett gyászos elhunytá előtt. A kép története egy kis legenda. 1898 szeptemberében egy amerikai úr időzött Genfben s koronként azzal szórakozott, hogy a városról és gyönyörű környékéről sajátkezüleg fényképi főlvételeket készített. Szeptember 5-ikén ablakából az utcára nézgetve, igen magára vonta a figyelmét két úrnő, kik az átelleni kávéház előtt elhaladtukban valamiért egy pillanatra megállottak, miközben az egyik a másikkal a napernyőjét átvette tartani. Az amerikai úrnak föltűnt a magasabb úrnő méltóságos alakja, fejedelmi tartása. Rögtön rá irányozta gépét a gyanútlan hölgyárra s egy pillanatra mulva már birtokában volt az ismeretlen képe. Az amerikai talán már másnap útra kelt hazája felé, hová megérkezvén, alkalmilag előszedte s barátainak és ismerőseinek megmutatta Európában fölvevett fényképeit. Egy ilyen alkalommal a társaság valamelyik tagja ráismert a genfi fényképen Erzsébet királynéra, kinek gyászos halálhíre akkor már Amerikába is eljutott s mint az egész művelt világon mindenütt, ott is nagy részvétet keltett. A kis fénykép ezzel rögtön olyan nevezetessé lett, hogy mindenki látni, vagy birni is óhajtotta. A ritka fénykép Budapestre is eljutott, s másolatát ezennel mi is bemutatjuk lapunk olvasóinak, kik bizonyára érdeklődéssel fogják szemlélni felejtethetlen Nagyszonyony legutolsó képét, a melyen a felséges asszony rendes kísérője, Sztáray grófnő társaságában látható.

A BÁNHIDAI TURUL.

Közelebb egy új emlékszóbor készült el: ama hatalmas turul-alak, melyet a komárommegei Bánhida mellett emeltek annak az emlékére, hogy itt győzte le Árpád döntő csatában Svátoplukot.

A szép eszme, hogy eme történeti nevezetességű helyen valamely méltó emléket állítsanak és épen egy kardot tartó hatalmas turul-alakot, Jókai Mórtól és Feszy Árpádtól származott.

Az eszme Komárommege hazafias közönségének lelkes visszhangra talált, megalakult a szoborbizottság Sárközy Aurél főispán és Tuba János országos képviselő elnöke alatt, a gyűjtések is megindultak, melyekhez filléreikkel a legszegényebbek is szíves készséggel járultak.

Az óriási mintát jeles szobrászunk, Donáth Gyula tervezte és készítette, az ércmunkálatokat a Zellerin-gyár hajtotta végre. Mind Donáth Gyula, mind a Zellerin-gyár vezetői, mindenekelőtt azt tekintvén, hogy a szobor csakugyan nagyszerű s ama nevezetes esemény emlékéhez méltó legyen, részükről is tetemes anyagi áldozatokat hoztak.

A most már helyén álló szobor valójában megkapó, nagyhatású mű, mely a hegytetőről mérföldekre ellátszik. Szárnyait kiterjesztő koronás turul-madarat ábrázol, mely kardot tart karmai között.

Az egész turul vörösrézből van kiverve s hogy arányai mily roppant nagyok, arról fogalmat nyújthat az, ha elmondjuk, hogy a magassága a lábától a szárnyhegyig 20 méter 84 centiméter, a két szárnyhegy közti távolság 14 méter 26 centiméter, a kard, melyet a madár tart, 12 méter 38 centiméter hosszúságú, a turul egyik középső karmának az üregébe pedig 5 liter víznél több férne el.

Ez a turul Európa legnagyobb szobra. Erre vonatkozólag a következő adatokat kaptuk: A többi nagyságukról híres szobrok ily sorban következnek utána: a müncheni *Bavaria*, a niederaltdi *Germania*, a Hermann szobra a teutoburgi erdőben, a belforti *oroszlán*.

Nagyobb szobor a turulnál csak egy van a világon s ez a new-yorki szabadság-szóbor. A turul vasszerkezetét Czékélius Aurél miniszteri tanácsos és jeles hidépítő rajzolta, a szoborfelellítési nehéz munkálatok pedig Donáth Gyula vezetése alatt mentek végbe.

(Vége következik.)

Végül megjegyzendő még, hogy eme sikerült alkotás minden munkáját a legnagyobbaktól a legapróbbakig csupán és kizárólag magyar emberek csinálták.

MORELLI GUSZTÁV.

Az iparművészeti iskolában június 19-ikén családi ünnepet tartottak azon érdemes férfiú tiszteletére, ki nagy munkásságáról és művészi tehetségéről nemcsak tanártársai, hanem a nagy magyar közönség előtt is régóta ismeretes. A «Vasárnapi Ujság»-nak is hozzá kell járulni az ünnepséhez. Művészi dolgozóitársainak egyik jelese *Morelli Gusztáv*, a derék fametsző művész, és az iparművészeti iskola tanára. Negyed százada, hogy a Magyarországon éppen az ő működésével virágzásra jutott fametsző művészetet mint tanár tanítja, sokáig a mintarajzstanodában, majd az iparművészeti iskolában.

A fametszés a sokszorosító művészetek előkelő ága, mely a rézkarcolás, kőbe vésés, és cinkográfia mellett a festészet, szobrászat alkotásait ismereti meg a nagy közönséggel. Tolmács, közvetítő, mely hogy hű legyen, művészi érzékre van szüksége, holott mind arra, a mit előad, a mit másolatban közöl, csak aczél vésővel és egy darab keményfával rendelkezik. A vésővel rajzol, árnyékol, de a kemény puszpángfa csak úgy engedelmessé válik, ha művészetre termett kéz vezeti a finom, hegyes kis vésőt, különben szarkalábakat fogunk látni és esetlen rovásokat.

A sokszorosító művészetnek ez az ága már régen virágzik a külföldön. Nálunk csak lassan birt meg honosodni. A magyar könyvekhez, a magyar lapokhoz hosszú ideig külföldön készítették az illusztrációkat. A «Vasárnapi Ujság» is, mikor megindult, külföldre volt kénytelen fordulni képei végett. Itthon még csak próbálkoztak a fametszéssel. De az irodalom ennek az iparművészetnek is utat tört, és Huszka, Ruzs, Pollák, meg többen fametsző műhelyeket állítottak föl, a hol meg is lehetett tanulni a fametszést. *Morelli* szintén itthon Budapesten kezdett tanulni, majd a külföldi elsőrendű műintézetekben fejlesztette korán feltűnt képességeit.

Az olasz nevű művész tősgyökeres magyar ember, kinek szülői még a német Pesten is magyarok voltak. A fiúk különböző életpályát választottak, így az egyik nagyon ismert gégeorvos; a másik kereskedő; a harmadik, *Morelli Gusztáv*, művészi hajlamait követte. 1848 február 15-én Pesten született. A fába metszést gyermekkorában kezdte tanulni, még akkor talán remény nélkül is arra, hogy ez a foglalkozás minálunk a művészethez vezet, hiszen a képzőművészet is akkor még, úgyszólván, bölcsőkorát élte. Mielőtt még huszadik évét elérte volna, sok olyan képet metszett ki, melyek

tehetsége megítélését biztossá tették. 1868-ban kezdett önállóan dolgozni, s elkészítette báró Orbán Balázs «A székelyföld leírása» című munkájához az illusztrációkat s ez időben jelentek meg első metszetei a «Vasárnapi Ujság»-ban. Állami ösztöndíjat nyert, hogy külföldön tovább képezze magát. Elment Párisba, a fametszésnek igazi otthonába, 1870-ben pedig — a francia-német háború kitörvén — Londonba, a hol az illusztráló fametszéshez oly kitűnő rajzoló és metszők egyesülnek. Aztán a régi, hagyományos könyvkereskedő és könyvnyomató német városban, Lipcsében fejlesztette máris előrehaladott képzettségét. Budapestre 1872-ben jött vissza, s azóta tolmácsolja itt művészeinknek, s ettől kezdve a

Erdélyi fényképe után.

A BÁNHIDAI TURUL-SZOBOR. — Donáth Gyula szoborműve.

«Vasárnapi Ujság»-ban is mind sűrűbben találkozik vele a magyar közönség.

Metszeteket tőle önálló aláírással már 1866 óta találunk. Ez időből valók a «Honvédalbum» és a «Koronázási album» is, melyek képeinek nagy részét *Morelli* vésője készítette. Munkácsy fiatalkori rajzai után is többet metszett. Következtek a többi magyar művészek rajzai és képei, Petőfi első illusztrált kiadásához ötven kép, diszjunkciók, állami értékpapírok metszései. Mindezek nyilvánvalóvá tették, hogy a fametszésnek oly hivatott művelője dolgozik köztünk, a ki a legnemesebb sokszorosító művészetnek, mely országzerte és a nép közt terjeszti a művészek alkotásait, hasznos szolgálatokat tehet. Az 1873-ban szervezett mintarajziskolában a közoktatásügyi miniszter tehát külön osztályt állított a fametszésnek, s annak vezetésével *Morelli* bízta meg. Ezóta rendszeres és avatott felügyelet alatt lehet tanulni

Magyarországon is a fametszés művészetét, s ennek hatása csakhamar meg is látszott. Oktatói elfoglaltsága *Morelli*-t nem vonta el addigi munkásságától, sőt tevékenységét megbízható tanítványok közreműködésével nagyobb körre is kiterjeszthette. A diszjunkciók köztalig jelenik meg egy is, melyben tőle való, vagy a vezetése alatt álló műintézetből kikerült metszetekkel ne találkoznánk. Petőfi második diszjunkciójához ismét újabb illusztrációkat készített. Az 1885-ik évi országos kiállítás diplomája is ő tőle került ki. Szép és tiszta metszet *Zichy Mihály* két nagy képe — «1848» és «1867» — melyet a nagy illusztrátor eredeti rajzai után készített. Néhány Rudolf trónörökös védnöksége alatt megindulván az «Osztrák-magyar monarchia irásában és kép-

ben» nagy vállalat, ennek magyar kötetéhez az illusztrációkat mind *Morelli* műintézete készítte. Eddig már 1400 ezek száma, a magyar fametsző művészet fényes sorozata. 1889-ben ismét nagyobb körűt tett külföldön, hogy megismerje a szakjabeli műintézeteket és a színes nyomású fametszést itthon gyümölcsoztesse.

Egyik feltűnő műve *Feszty Árpád* «A magyarok bejövetele» című nagy körképének ötödfél méter hosszú metszete, páratlan nagyságú és finom kivitelű sokszorosítások mesteri munkája. Erdemei méltó elismerését nem is nélkülözi a művész. Hazai és külföldi kiállításokon sok kitüntetés érte, s az iparművészeti iskolában is ő nyerte a szakmájába tartozó oktatás irányítását és tanítását. Ő tőle való 1895-ből a magyar kir. posta számára készített tízfélé színes levelező lap, négy színben, melyek a maguk nemében elsősek voltak hazánkban. További művei: *Nádler Róbert* vízfestménye után «A budai királyi várpalota» 36 centiméter magas és 23 centiméter széles színes fametszet, 6 színben.

Az ezredévi országos kiállítás három oklevélenek fametszetei és pedig: *Vágó Pál* és *Benczúr Béla* rajza után. Azonkívül 230 kiállítási pavillon rajzának fametszete. *Jókai Mór* «Csataképek» a magyar szabadságharcból» című könyvéhez *Kinnach László* 68 rajzának fametszete, melyek a Franklin-Társulatnak egy diszjunkciójában fognak megjelenni; a műbarátok által kiadott «Magyar Műkincesek» című műhöz több kisebb-nagyobb fametszet, a «Lotz-album» részére 21 fametszet, stb.

Folytonos munka, szorgalom, siker elismerése volt tehát, mikor június 19-én a legközelebből ismerők, a pályatársak, az iparművészeti iskola tanári kara gyűlt össze, hogy nagyrabecsülését fejezze ki a művész iránt, s emléktárgy átadásával emlékeztesse a szeretetre és serkentse a java erejében levő művészet a további ernyedetlen munkásságra. Tanítványai, kik közül már is annyian váltak a hazai fametsző művészet valódi művelőivé, lelkesen visszhangozták *Fittler Kamill*nak, az iparművészeti iskola igazgatójának üdvözlő szavait.

Balló Ede festménye után metszette *Morelli Gusztáv*.

MORELLI GUSZTÁV.

Mészly Géza festménye után metszette *Morelli Gusztáv*.

TISZA PARTJÁN.

A SZÁMÚZÓT PARKJA. — Keleti Gasztár festménye után metszette Morelli Gasztár.

Az igazgató hangoztatta, hogy 25 év magában is nagy idő az emberi korban, de többszörösen nagy a tanításban, és pedig olyan művészet tanításában eltöltve, mely eddig nálunk — legalább mint művészet — jóformán nem is létezett és melynek kezdeményezője, úttörője Morelli. Most, — folytatá Fittler igazgató — hogy fametsző művészetünk immáron meg van teremve, átlátjuk annak nagy fontosságát. Morelli keze munkáinak hosszú sorozatát szemlélve, beismerjük, hogy magában is nagy művészet az övé, de még nagyobb a jelentősége, mint olyané, a mely legtokéletebb módon tudja éreztetni, visszaadni nagy szellemeknek alkotásait és azt széles körben terjeszteni. Egyaránt szolgálja a képzőművészetet és az irodalmat. Az a tökéletesség, a mit Morelli műveiben föltalálunk, még nem régen csak a külföldön volt megszerezhető. A mester hosszú éveket töltött künn, a hol felismerték képességeit és készek voltak számára jól biztosított állást nyújtani. Am ő hazajött, hogy tudását itthon, egy — különösen akkor még — igen-igen szerényen javadalmazott tanszéken értékesítse. Elmondta továbbá az igazgató, hogy mennyire rászolgált az ünnepeletésre Morelli, úgy is mint szakmájában előkelő művész, úgy is mint kötelességtudó, buzgó és fáradhatatlan tanár és úgy is mint jó barát.

Morelli arezképét saját metszésében mutatjuk be, a mint dolgozó asztalánál ül. Balló Ede szép és kifejező festménye után készült ez, s pár évvel ezelőtt a műcsarnok kiállításának egyik feltűnő műdarabja volt. Még pár tájképet is közlünk, melyek a jeles metsző vésője alól kerültek ki. Érdekelheti az olvasót a művészek az iparművészeti iskolában levő tanterme is, a mint tanítványai dolgoznak. Ez a kép is Morelli metszete.

SZÁMADÁSKOR.

Ott találták az útczáfélen, —
Mégfagyott, avagy meghalt éhen.

Találgatják sokan, sokáig :
Vajjon, hogy juthatott idáig ?

Magasból hullott-é a sárba,
Vagy mindig csak a sarat járta.

A miye volt elvészette, el,
Vagy nem is birt soha semmivel.

Az étellel bohón csak játszott,
Halomra tépett sok virágot.

Vagy nem is nyílt utjába rózsza,
Mert mindig csak a rögöt róta.

Mi kincse volt a nagy világon
Vagyon, hirnév, vagy csak egy álom ?

Hagyjátok el, ne kérdezzétek,
Egy sirt, tudom, ásnak szegénynek.

Másnak is, a mikor leszámol,
Csak ennyi jut a nagy világból.

G. Diószeghy Mór.

A HANGYABOLYOK VILÁGÁBÓL.

(Természettudományi újdonságok.)

A közül a sok állatnem közül, melyek falakban, telepekben, csapatokban, seregekben rajokban élnek, a legérdekesebbek közé tartozik a hangya, melynek csoportos élete az emberi társadalomhoz leghasonlóbb. A ki valaha megfigyelte egy nyüzsgő hangyaboly életét, és pedig addig és úgy, míg a nyüzsgésből a tervszerű szabályos ide-odahullámszerű bontakozott ki szeméi elé, — rögtön arra a gondolatra kellett jutnia : vajjon hasonló eredmények nem vezethetők-e hasonló okokra vissza? Vajjon a hangyák építkezései, államai, földművelése, állattenyésztése, ivadéknevelése, rabszolgatartása és vendéglátása — mert mindez fölismerhető egy hangyaboly életében — nem valami, az emberi értelemben hasonló életműködés eredménye-e? Ezekre a kérdésekre ma már egy egész, a hangyával foglalkozó szakirodalom ad feleletet. Huber, Forel, Lubbock, Wasmann, Emery hosszas és beható tanulmányai alapján már meg is állapítható, hogy a hangyáknak velük született társas ösztönükön kívül, bizonyos érzelmi fölfogó képesség és cselekedetük megváltoztatására képes értelmi fejlettség is sajátjuk.

Ezért érdekes kis állat természetrajza azonban sok kutató főt ezután se hagyott nyugodni. Sajátságosnak tűnt fel, hogy míg sok fejlettebb, az állattan osztályozásában sokkal magasabban fekvő állat az értelemben még nyomát se mutatja, éppen ez a morzsányi rovar bontaná meg a fejlődés rendszerességét. Ennek a kétkedésnek és a belőle folyó vizsgálódásnak sok eredménye egy nemrég megjelent könyv, mely az eddigi tudományos közvéleménnyel sokban és érdekesen ellenkezik. Dr. Bethe szerint, — ki

eme könyvet írta — a hangyáknak nemesak pszichikai, azaz lelki tulajdonságaik nincsenek, hanem még megismerőképességgel, továbbá érzékekkel, azaz a kellemes és kellemetlen iránti fogékonysággal sem bírnak. Minden életnyilvánulásuk szerinte úgy megy végbe, mint az agyától megfosztott békánál, a mámorító szerekkel elbódított embernél, ugyanis az u. n. reflex-mozgások elmélete szerint. Miként például szemünk pupillája összehúzózik, ha a világosság gyéren ömlik, hogy a ritka sugarakat összegyűjtse, a bő fényáradásnál pedig kitágul, így a hangya is Bethe szerint üres gyomorral a bolyból csak *kifelé*, telt gyomorral csak *befelé* mehet, a nélkül, hogy eljárását értelmi megfontolás előzné meg. Minden életnyilvánulására ez az elmélet illik, a mi egyszerűen a hangyákból *automatákat csinál*. E szerint tehát a fejlettebb gerinczesekét kivéve, minden alsóbbrendű állati élet érzés nélküli gépműködés, a mi a fölfogó képesség, az emlékezet, a tapasztalás hiányát jelenti. Ez az érdekes *Descartes*-ra és *Malebranchra* emlékeztető elmélet nem maradt visszhangtalanul. Hisz az egész állatlélektannak hadat izen s a fejlődés arányos folytonosságát támadja. Wasmann, a fentebb említett hangyaszakutudós, éveken át folytatott vizsgálódásait állította Bethevel szembe s eredményei az utóbbival merőben ellenkezők.

Emez ellenkező vélemények között, a valószínűleg helyes elmélet a következő. A fentebb említett reflex-működéstől szigorúan meg kell különböztetni az ösztönműködést, mely még ugyan nem értelmi megfontolás eredménye, de automatászerű mozgásnak sem nevezhető. Bizonyítéka ennek az a kísérlet, melyet egy fejlett megfosztott hangya gépies további mozgásának és egy ép állat ösztönszerűségét elaruló szabályos ide-oda járásának összehasonlítása nyújt. Sok fejtevést és a különböző vélemények összekötését okozta a hangyák ama szokása is, hogy bár egyazon fajtájú, de idegen bolyból való hangyát, ha közéjük került, könnyörtelenül szétéptek. Ez volt a kérdés : ha nincs értelmük, megfigyelő képességük, hogy ismerik meg a különben hozzájuk hajszálnyira hasonló másbolybelit? Felelet erre rendszeren egy, t. i. az u. n. *bolszag* emlegetése volt, mely minden egyes bolynál különböző s így az idegen hangyát rögtön elaruló. Ennek igazolásául, azaz hogy csak ez a szagoló csapokkal felismert sajátos szag és nem valami értelmi megkülönböztetés vezeti a hangyákat egymás felismerésénél, — Bethe érdekes kísérlethez folyamodott. Egy csonó hangyát szénnyomott valami nedves péppé, melyben aztán idegen bolybeli hangyákat meg-

FAMETSZŐ-TEREM AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN. — Pénykép után metszette Morelli Gasztár.

fürösztött s ezeket a fürdővizül szolgáló áldozatok honi bolyában helyezte el. S ime, az ekképen bizonyára eléggé szagossá vált hangyák idegenségét nem ismerték fel. Az ellenkező nézet tudósai azonban nem nyugodtak bele eme kísérlet eredményébe, fentartván állításukat, hogy a hangyák ösztönét ilyen módon nem lehet megcsalni. Ugyanezt a fürdő-rendszert követte Wasmann, de miután az imigyen elkészített állatokat beengedte az idegen bolyba, még tovább is figyelemmel kísérte a sokaságban való elhelyezkedésüket. S észre vette, hogy a jövevények inkognitójukat csak néhány óráig tudták megőrizni: másnap reggelre a beeresztett őt közül négy már darabokban hevert, egy pedig remegve húzódt meg valamelyik sarokban. A szag-elmélet megbízhatóságát azonban más érdekes megfigyelések is megcáfolták. Ha például egy rabló-hangyabolyba egy u. n. rabszolga-hangyafaj him-, nőstény- és munkáspetéit helyezük el, a munkáspetéket, melyeknek felneveléséből hasznót várnak, a benszülöttek nagy gondban részesítik, míg a többi egyszerűen fölfalják. Másik példa : Egy a rabló-hangyáknál szívesen látott vendéget, valami ormányos bogarat Wasmann a fekete fahangyák váladékával fecskendezett be, mely két hangyafaj engesztelhetetlen gyűlöletet táplál egymás iránt, mire a visszahelyezett bogarat előbbi lakótársai hevesen meg is támadták. Mihelyt azonban észrevették, hogy régi barátjukkal van dolguk, rögtön csendessé váltak, s nem adtak semmit sem az idegen szagra. Ezek a kísérletek mindenesetre bizonyítják, hogy a hangyák finom s legalább is ösztönszerű megkülönböztetésre képesek s nem gépszerűen cselekesznek.

A hangya szagló-képessége neki útmutatóul is szolgál. Bethe szerint a munkára induló és munkából hazatérő hangyák egy u. n. polarizált *nyomot* hagynak maguk után, melyet aztán minden egyes hangya követ. Hogy ennek az érdekes jelenségnek természetét megismerjük, jusson eszünkbe bizonyos emberek ama rossz szokása, hogy dúsan használt illatszerei folytan jártában-keltében valóságos illat-felhőt hagy maga után. Ha már most folyton, egymás után sok ilyen egység megy, a szag tényleg egy folytonos gőzönmű szalagot képez, mely finom szaglásúaknak útmutatóul szolgálhat. Az ilyen finom szaglás persze embernél ritka, de állatoknál gyakori. Számtalan eset bizonyítja azonban, hogy bár ez az illat-nyom az állatok tájékozódásában szerepet játszik is, nem ez az egyetlen útmutatójuk. Akárhányszor megtörténik, hogy a bolyból egész csapatok elhalandoznak s csak napok múlva, — miután vihar, eső okvetlen

minden ilyen lenge nyomot elmosott, — térnek társaikhoz vissza. Ép ily tarthatatlan sok kutató állítása, hogy a megterhelt rovar csak hazafelé, a tehernélküli csak kifelé mehet? Hiszen ha így volna, akkor az a hangya, mely semmi szákmányra se tett szert, kénytelen volna egy követ a szájába venni, hogy hazajusson, a fennlevők pedig nem távolíthatnák el a hullákat a bolyból s a lárvákat nem vihetnék ki a napra! Ellenkezőleg: Wasmann megfigyelt néhány állatnál olyan változatos és a teherviszonyokkal semmi összefüggésben sem levő ideoda mozgást, mintha vele ezt az elméletet öntudatosan megcáfolni akarnák.

A mit itt kimutattunk egy érzékszervnél, a szaglással, ugyanez ráillik a másira, a látásra is. Ez is bizonyosságát szolgáltatja a hangyák magasabb képességeinek. Ha egy kísérletezésre berendezett, üveggel fődött boly felé odatartjuk az ujjunkat, a hangyák rögtön ellenségesen szokellnek, egyesek mérges váladékot is lövellnek az üvegre. Ha azonban ezt a kísérletet többször ismétljük, észrevesszük, hogy lassankint elmarad a dühös támadás, a mi kétségtelemné teszi, hogy a hangyák a jelenség ártalmatlanságáról meggyőződtek.

A már említett természettudósok együttes vizsgálódása megállapította azt is, hogy a hangyák egy sajátos *csáp-nyelvvel* rendelkeznek, azaz csápjalk mozgásával, érintésével szándékaikat egymással közölni képesek. A táplálkozást, bolyválogást, menekülést, vendégfogadást, támadást, intést, megnyugtató és izgató dolgokat egymásnak így jelzik. A ki hosszasan megfigyeli a bolyok életét, ennek a sajátos süket-néma nyelvnek nagyon érdekes működésében gyönyörködhetik. Ha egy hangyának valami nagyobb teher elszállítása nem sikerül, gyorsan visszafut, néhány társát segítségül hívja, a kik körülnéznek, mérlegelik a teher súlyát, végre vállukra veszik és tovább szállítják. Akadályok eltávolításának, az okos körültekintésnek és erőmérlegelésnek ép ilyen példái észlelhetők.

Egy másik kísérlet egy csoport rabszolga-hangyát helyezett el egy rabló-hangyaboly közepében. Alig vette ezek közül egyik az idegen telep jelenlétét észre, visszaszaladt a többihez s jelezte a jó fogás kilátását. Jöttek is rögtön egész hadseregként a rabló-hangyák s körülkerítve a jövevényeket a bolyba cipelték mindannyit.

Megemlítünk még egy érdekes példát, mely különösen alkalmas annak bizonyítására, hogy a hangyák tényleg tanulékonysággal bírnak. Wasmann egy egész bolyt lassankint annyira átídomított, hogy egy oly bogártól, melyet az

illető ereje folytán a hangyák nem mertek megtámadni, egyáltalában nem ijedtek meg. Hogy hajtotta ezt végre? A bolyba helyezte ennek a bogárnak egy garló, satnya példányát, melyet — bár eleinte ettől is féltek a hangyák — végre legyőztek. Mind erősebb és fejlettebb bogarakat helyezett el ezután köztük s ime a hangyák is belátták, hogy régi ellenségük legyőzhetetlensége csak előítélet, úgy hogy végül minden ehhez a fajhoz tartozó bogarat első pillantásra megtámadtak. Ez az utolsó eset talán leginkább bizonyítja a hangyák gépszerűségét, reflex-működésnél fejlettebb fokon álló életműködését.

KRYSTALLOMANTIA.

A hypnotikus tüneményeknek eredeti alakja az úgynevezett krystallo-mantia volt, melyet a középkori s részben már az ókori bűvészek is nagyon jól használtak, ósrégi tapasztalat lévén, hogy ha az ember hosszabb időn át mereven néz valamely fényes tárgyat, nemcsak szeme káprázik, de bizonyos fokig érzelmi tehetősége is, és ilyenkor a képzeteknek sokkal nagyobb tere van, mint rendszeren. A régi hiszékeny világban, akár csak a mai spirítiszta körökben, az ily elkábult egyén nyilatkozatait képzőgény gyanánt fogadták, s habár kétségtelen, hogy akkor is csak egy nyilatkozat teljesült be ezer közül, az az egy elegendő volt arra, hogy a bűvészek hirmevőt megalapítsa.

A krystallo-mantia, miként neve is mutatja, főképp fénylő jecek megbámulásából akart kicsalni a rendes emberi értelemtől hozzájárulhatatlan titkokat, de időről-időre a divat szerint más tárgyakat is választottak erre a célra; a középkori alchimisták és bűvészek irataiban a hasonló módszerű jóslások mind külön néven szerepelnek, rendszeren tudakosan görög elnevezésekkel. Ilyen volt többek között a daktylo-mantia, midőn a bűvész értékes, csiszolt drágakövekkel díszített gyűrűt tesz a szemlő elé. Más érczophárba nézetett az emberrel, hogy annak fenekén lássa meg a «látományokat»; ismét más csiszolt érczolyókat, nyilakat, kardokat vagy késeket tartott a néző szeméi elé. Igen gyakran használták a ragyogó ércztükröket (katoptró-mantia) jóslásra, vagy a tálakat (lecanomantia) oly módon, hogy azok alján vízben fénylő arany- és ezüstlemezeket helyeztek el. Némelyik megelégedett a vízzel, abból is tudott jóslani, s ezt hydromantiának hívták; ha pedig a vizet öblös poharakba öntik, hol sugártöréseket és szinkáprázatot könnyen lehet előidézni, gastromantiának. Ugyancsak a hydromantia

egyik alfaja volt, midőn a pohárban levő víz színére egy csöpp olajat töltöttek és azt hosszabb ideig nézeték. Korommal kevert olaj is volt ily jósló szer (onimantia vagy onychomantia) oly módon, hogy azt a hüvelykujj körmére öntötték s azt nézegették.

A jegecekből jósló bűvészek között volt többek közt a híres Faust is, a mint azt a róla szóló népkönyvekben gyakran olvassuk, továbbá a híres angol alchymisták, Die János és Kelley Ehard. Ily jóslatokkal mulattak többek között Erzsébet angol királynő, II. Rudolf császár, Báthory István lengyel király s Medici Katalin udvarában. A régi iratokból látjuk, hogy az assyrokknál és egyiptomiaknál is megvolt ez a jóslásmód s hogy különösen a byzanci udvarnál nagyon kedvelték.

Van ennek a régi mesterségnek is mediuma. Az egykori magusok ártatlan gyermekeket és

ben (Stuttgart, Enk.) több példát sorol fel, midőn a látott alakok egészen családiasan hasonlítanak a valósághoz, de gyakran hiányzanak a színek, úgy hogy az arcok rajzokhoz, vagy fényképekhez hasonlítanak. Nevezetes, hogy ezek a látott alakok igen gyakran rég elfeledett tárgyak, a varázslat mintegy az emlékezetet frissíti fel. Egy Goodrich nevű angol nő, ki sokat kísérletezett a krystallomantiával, beszéli, hogy egy alkalommal a jegeczen sötét kőfalat látott virágzó jácmin bokor alatt. Egyáltalán nem emlékezett már, hogy hol látott ily London utcáin ritka dolgot s elhatározta, hogy ismét a megelőző napon tett útján megy. S csakugyan megtalálja a kőfalat és bokrot egy oly helyen, hol előtte való nap is elment, de utitársával oly élénken társalgott, hogy akkor a kőfalat észre sem vette.

Igen érdekes ugyanennek az angol nőnek

természeti megmagyarázásához közelebb jutunk a nélkül, hogy akár a jegeceknek, tükröknek és más fényes tárgyakkal, akár a delejezőknek természetfeletti erőt kellene tulajdonítanunk s a hypnoztist a csodák világába kellene sorolnunk.

EGYVELEG.

* Mesterséges veres-tenger. Éjszaka-Amerikában Rhode Island partján mult év szeptember és október havában több mérföld távolságra veres volt a tenger vize, e mellett kellemetlen büzt terjesztett szét s felületén sok ezer hal és más tengeri állat úszott élettelenül. A sajátságos tünetny oka egy Paridium nevű mikroszkopikus állatnak tömeges megjelenése volt, mely a vizet annyira megzavarta, hogy 15 centiméternyire már mit sem lehetett benne látni. Erős esőzés és lehülés után az állatok

ZIVATAR UTÁN.

Elischer Lajos festménye után metszette Morelli Gusztáv.

fiatal leányokat választottak ki, hogy a tükrökből s más fényes tárgyakkal jósljanak, bizonyosan naiv hitből, de a ravasz és eszes Paracelsus Bombastus már tudta, hogy az ily jóslásoknak semmi közük az ártatlansággal s hogy külön erre testi szervezeteiknél alkalmas egyének is vannak s ezért azokat kell kiválogatni, kik erre »donum«-mal (természeti hajlammal) bírnak.

A tudomány jelen állásában nagyon jól tudjuk, hogy az ily varázsszereknek ideges emberekre hypnotikus hatásuk van, és hogy fényes tárgyak merev nézése igen könnyen idézhet elő látományok látását. Sőt még azt is tudjuk, hogy a hypnotizáló képes áldozatának egyet-mást suggerálni. Nem csodálkozhatunk ezért, hogy a krystallomantia egész a felvilágosodás koráig nem vesztette el hitelét. Igazában még ma is fenmaradt használatra oly módon, hogy fekete lemezzel körülvert jegecet vagy tükröt nézegettetnek különösen beteges nőkkal, kiknek képzelete előtt erre különféle látományok tűnnek föl.

Dr. Lehmann Alfréd, a kopenhágai egyetem psychophysikai laboratoriumának igazgatója, igen részletesen foglalkozott ily kísérletekkel s »Aberglaube und Zauberei« című érdekes művé-

egy másik észlelete. Egy alkalommal eldobott egy levelet, melyre válaszolnia szükséges lett volna. Elővette a térképet s ott végig nézve a községek neveit, eszébe jutott, hogy honnan kapta a levelet, de természetesen nem volt rajta a lakás pontosabb megjelölése. Sokat tépelődött felette hiában. Ekkor elő vette a jegecet s hosszas nézegetés után ezt a feliratot látta rajta »Hibbs House« kísérletet tett, elküldte e címre a levelet s néhány nap múlva megkapta a választ is és pedig oly papíron, melyre felül reá volt nyomtatva a »Hibbs House« jelzés. Világos, hogy az eldobott levélben is ez volt.

Igen természetes, hogy a krystallomantiát az emlékezet felfrítésére rendszeresen nem lehet használni, legfeljebb olyanoknak, kik igen sok üres idővel rendelkeznek. De nagy fontosságú dolog, hogy a krystallomantia és így a hypnosis bizonyos tekintetben összeköttetésben állanak az emlékezőtehetséggel; csaknem világos, hogy a hypnotizált egyén csak olyasmint láthat, a mi emlékezetében már meg volt, akár látta, akár olvasta. A merevség s a külső érzékek fogékonyságának hiánya szintén könnyen megmagyarázható. Ily módon a hypnotikus tünetnyek

eltűntek, s a piros szín is eltűnt. Bombay mellett is tapasztaltak hasonló tünetnyet, de kisebb mértékben.

* Tesla Miklós híres föltalálóról mostanában azt a hírt terjesztik, hogy a vezeték nélküli táviró segítségével összeköttetést akar létesíteni a Mars lakóival, kik tudvalevőleg 90 millió kilométernyi távolságra laknak tőlünk. Azt hiszi, hogy ott is vannak olyan tudományosan képzett egyének, kik képesek lesznek villamos úton választ küldeni a földre.

* Az orosz sereg szaporítása. II. Miklós csár parancsára az orosz határőrségi dandárok ezentúl hadosztályi szervezést kapnak, vagyis más szavakkal: az orosz sereg 31 gyaloghadosztályra szaporodik. — Az orosz határőrség nem holmi pénzügyőr féle intézmény, hanem válogatott emberekből és képzett tisztekből álló csapat, melynek támadó háboru esetére nagyon fontos szerep jut.

* Sós vizűvé váló folyam. Az Elba vize Magdeburg táján napról-napra sósabb ízü lesz. E nevezetes természeti tünetnyét a stassfurt—halberstadti sóbányáknak tulajdonítják, habár ezek már századok óta fennállanak a nélkül, hogy az Elba vizének íze megváltozott volna. Eddigélég csak a halászkok károsodnak, mert a legtöbb halfaj teljesen kivészett.

A KAROLINA-SZIGETEKÉRŐL. — METALAMIN KIKÖTŐ PONAPI SZIGETÉN.

A KAROLINA-SZIGETEKÉRŐL.

Távirati és más tudósításokból értesült közelebb arról a hírlapolvasó közönség, hogy Németország készpénzen megvásárolta Spanyolországtól annak a Csendes-oczeánban levő szigeteit s így Németország az amerikaiak és angolok nyomába lépett, kik már régebben igyekeztek fegyver s háború nélkül is szaporítani gyarmataikat.

A spanyoloktól megvásárolt szigetek mind az úgynevezett Mikronéz-csoporthoz tartoznak, mely az egyenlítőnél éjszakra fekszik, csaknem szomszédságában a németek új-guineai gyarmatainak, hol jelenleg Biró Lajos hazánkfia tartózkodik, és keletre a spanyoloktól az amerikaiak birtokába jutott s mostanában oly sokat emlegetett Filippini-szigetek. A megvásárolt szigetvilágban legnagyobb a Karolinák csoportja, melyre a németek már régóta vágyakoztak; 1885-ben csaknem háborút kezdtek miattuk a spanyolokkal. E csoporttól nyugatra a Filippini-szigetek felé esik a Palau vagy Palew-csoport s éjszakra a Mariánok vagy Ladrenesek csoportja, mely utóbbinak legnagyobb szigetét, Guamot (514 km² 8561 lakossal) az amerikai Egyesült-Államok tartották meg maguknak a háború után. Az új német birtok kiterjedése igen nagy, csaknem kétszer annyi, mint Németország területe. Minthogy azonban a szigetek aránylag igen kicsinyek és nagyon szétszórtak, a száraz terület összesen csak 2076 négyzetkilométer, azaz csak annyi, mint valamely kisebb magyar megye.

pl. Moson vagy Árva, de lakosságuk ezekénél is kevesebb, mivel a több száz kisebb-nagyobb szigeten összesen csak 37,611 ember él.

Könnyen érthető, hogy Spanyolország jó pénzért lemondott erről az aránylag kis területről, midőn többi nagyobb gyarmatát elvesztve ezek fenntartása csak áldozatba került volna. S hogy a vevő épen Németország, az egészen természetes azért, mivel a Karolina-csoport Németország csendes-oczeáni gyarmatainak egyenes folytatása és kiegészítése Khina felé, melyhez mostanában oly nagy érdekei fűződnek.

A vétel különben nem mondható rosznak. A Karolina-szigetes csoport, valamint szomszédjai is igen termékenyek, s öt nagyobb szigetnek jövője is lehet. Majdnem mindeniken sűrű erdő van a pálmákból és hatalmas harasztokból, melyeket kúszó növények kötnek össze; ott, hol a letelepedett európaiak ültetvényeket létesítettek, azok is igen szépen tenyésznek, bár a fő kivételt csak maig is a kopra, a kókuszdió gyümölcse, továbbá a banána. Emlősöket főképp csak az európaiak telepítették ide. A szigetek nagyjából laguna-szerű korall-képződmények, melyeket rendszeres zátonyok vesznek körül, bár nem ritka eset, hogy a zátony-övezeten át esatorna-szerű nyílások vezetnek a sziget valamely használható kikötőjébe. Vannak azonban vulkáni képződmésű szigetek is, melyek legtöbnyire csak hegyekből és völgyekből állanak, bár tűzokádó hegyek ma nincsenek rajtuk. Ezek között néhány s épen a nagyobb karolini-szige-

tek, Yap, Ruk, Ponapi, és Kusai, festői szépségűek, hegyeik 6—900 méter magasra emelkednek s némelyiknek kitünő kikötője van. Yap és Ponapi újabban nagyon látogatott helyek.

Három századot meghaladó idő óta ismerjük ugyan majdnem az egész szigetes csoportot, de a forgalomtól távol esvén, senki sem fordított rájuk nagy gondot. Így a jelen század első felében, midőn egyes misszionáriusok és kereskedők telepedtek le rajtuk, mintegy újból fedezték fel őket s szorosabb összeköttetésük a nagy világgal csak egy pár évtized óta van. Ez a rövid idő azonban már is nagyon megváltoztatta a benszülötöket. Nagyobb részüket kereszténynek lett, a kikötő-helyeken európai öltözetben járnak, ügyesek a hajózásban, faragásban, sőt a szövésben is. Ügyességüket különben részben őseiktől öröklötték, kik nem voltak egészen műveletlenek. Talán régen harciasak is voltak; a mai nemzedék békés indulatú. Kevés közöttük az összetartozás érzete. Minden falu, sőt olykor egyes házesoportok is külön kis országot alkotnak. Palau szigetén 18 kis országot volt. Különös ősi sajátosságuk az, hogy a serdülő ifjak családtagjaiktól elkülönítve közös kunyhóban laknak, valamint minden falunak külön községháza is van, mely az idegeneknek szálló helyül szolgál. Régebbi időkben sokszor megbámulták még e szigeteket azokat a nagy kerek, malomkövekhez hasonló, ályuggatott köveket, melyek a községháza, vagy a főnökök lakai előtt azok gazdagságának jelül állottak. Ezek az óriási

A KAROLINA-SZIGETEKÉRŐL. — YAP-SZIGET.

A KAROLINA-SZIGETEKRE. — FÖNÖKÖK ÉS KÖPÉNZEK YAP-SZIGETEN.

kövek szolgálták egykor pénz gyanánt, melyből egy kis, körülbelül egy harmad méter átmérőjű darab több havi élelem megszerzésére elegendő volt. Érdekes, hogy az ily sárgás mészpáthból álló súlyos köveket törekény csónakjaikon a több száz kilométer távolságra eső Palau-szigetéről szállították.

A nép az európaiak nevelése alatt ma már a halászaton kívül többnyire földműveléssel foglalkozik s általában véve növényevő; még eredeti szesz italuk: a kávé, és pálmából készült ártatlan enyhítő nedv; de aztán az európaiaktól megtanulták a pálinka ivást és dohányzást.

A gyermekek csupaszon járnak; a felnőttek is igen fogyatékos ruházatúak, de különben az európai öltözet egyre terjed. Gyakori még a kezdetleges pandanus vagy pálmalevelekből készült kunyhó s általában még nem vesztett ki egészen az ősi állapot.

Most már a német műveltség hatása alá kerülnek; így előre látható, hogy az új gyarmatok rövid idő múlva teljesen át fogják alakulni. Bármily kicsinyek is a szigetek, akkor, ha majd a nicaraguai csatornán át a Csendes-óceánt nagyobb számmal fogják járni a hajók, ezeknek a szigeteknek is szép jövője lehet s nem egy kikötő-hely nagyobb szerepre jut a világforgalomban.

A TURSEKI HONVÉDEMLÉK LELEPLEZÉSE.

Szép ünnepet ült a körmöczbányai állami főreáliskola ifjúsága június 18-án, a mikor a közönség nagy részvétele mellett leleplezte azt az emlékoszlopot, a melyet a főreáliskola ifjúsága állított az alsó-turseci szorosban vivott ütközetben elesett honvédek emlékére.

Az ünnepély egyik szónoka előadta az ötven évvel ezelőtt vivott ütközet történetét, melyről itt röviden a következőket említhetjük föl:

1849 január első napjaiban a Pestről kivonult magyar csapatok Görgői tábornok vezénylete alatt a bányavárosok felé indulva, Selmeztet és Körmöczbányát csakhamar elfoglalták. Ez utóbbi helyen hátulról Csőrics osztrák tábornok által megtámadtatva, Körmöczbányán túl az úgynevezett turseci szorosban — melyet Götz osztrák tábornok megszállva tartott — két tűz közé kerültek volna, ha Aulich ezredes a veszélyt felismerve, minden további parancs nélkül a szorosban álló ellenséget legott teljes erővel meg nem támadja. Az első támadó oszlopot az osztrákok bekerítik s rövid harc után elfoglalják, mely alkalommal Kemnitz százados elesik. A szerencsétlenül járt csapat után előrelődött magyar gyalogság Horváth őrnagy tűzreinek közreműködésével az ellenséget Tursec faluba szorítja, s megkezdődött az iszonyú

utcai harc szuronyral s a puskaágyúval. Vége az ellenség meghátrált s az időközben megjelent magyar lovasság által Alsó-Stubnyáig kergetve, rendetlen futásnak eredt, elannyira, hogy Götz tábornok (ki utóbb Vácznál elesett) egészen Mosócra volt kénytelen visszahúzódni. A turseci szoros elfoglalásával kezdődött a magyar sereg tavaszi dicső hadjárata. A magyar csapatok 60 halottat és 90 sebesültet vesztek, míg az ellenfél csupán a turseci utcai harc után 83 halottat és vagy 130 sebesültet hagyott a csatatéren.

Az elvesztettek sirja felett állított emlékoszlop leleplezési ünnepélye alkalmából most június 18-án napfényes időben gyülekezett Körmöczbányán az ifjúság a főreáliskola előtt, hogy a pályaudvarhoz induljon és reggel 7 és fél órákor különvonattal az ünnep helyére siessen.

Alsó-Tursec községe díszítve e szép napon, két diadalkaput állított, a melyek egyikén a Körmöczbányáról, és másikon a Turöczmegyéből érkező vendégek vonultak be a községbe.

Isteni tisztelettel kezdődött az ünnep, mely alatt az ifjúság régi magyar egyházi énekeket adott elő az ifjúsági zenekar kísérete mellett. Ezután az emlékoszlop előtt gyülekezett a nagy számú közönség, a melynek sorában ott volt Justh György, Turöczmegye főispánja, Beniczky Kálmán, turöczmegyei alispán, Záthureczky Tamás turöczmegyei árvaszéki elnök, 1848—49-iki honvédhadnagy, a szabadságharc idejéből megőrzött egyenruhájában, Zorkóczy Tivadar stubnyai főszolgabíró, Reitzner Miksa főbányatanácsos és a pénzverő igazgatója, Knöpfler és Schwarz Gyula bányagazdátok, Ámon Ede Körmöczbánya országos képviselője, Chabada József Körmöcz polgármestere, stb.

A főreáliskola ifjúságának ének- és zenekara rázendítette a Hymnust, melynek elhangzása után Faith Mátyás főreáliskolai igazgató mondta el megnyitó beszédét s lehullott a lepel a szép emlékoszlopról. Ezután Pszotka Ferenc főreáliskolai tanár vázolta az 1849 január 17-én vivott alsó-turseci ütközet történetét. Ezen előadás bevégeztével több tanuló szavalt még, majd Faith Mátyás igazgató köszönte meg ezután a közönségnek az ünnepben való lelkes részvételt, és az emlékoszlop megőrzésére kérte fel Turöcz megye törvényhatóságának képviselőjét.

Beniczky Kálmán, a megye alispánja, örömmel jelentette ki, hogy a megye mindenkor kedves kötelességének fogja tartani az önzetlen honszeretet érelyét hirdető emlékoszlop hív megőrzését.

Megható mozzanata volt az ünnepnek, midőn Záthureczky Tamás, 1848/9-iki honvédhadnagy, a szabadságharc idejéből való egyenruhájában előlépett, és lelkes beszéd kíséret-

ben a maga s a még élő 1848/9-iki honvédek nevében megkoszorúzta az emlékoszlopot, mely négy méter magas obeliszk. Az agg, de még mindig daliás vitéz honvédet percekig éljenezte a nagyszámú fellekesült közönség.

Ezután még különböző testületek számos koszorút helyeztek el a szobor talpazatára, mire a «Szózat» elnéklése fejezte be a kegyetes ünnepélyt.

LOUBET ELNÖK AZ AUTEUILI LÓVERSENYEN.

A francziák legnagyobb sport-ünnepélye, a Nagy díjért (Grand Prix) való lófuttatás, ez évben június 4-én ment végbe szokott helyén, az Auteuil mellett, úgynevezett Longchamp-on (Hosszmezőn).

Mint rendesen, ezúttal is roppant nép sereglett ki, főleg Párisból, a futtatás nézésére. De már a gyülekezés kezdetén igen feltűnt mindenkinek egy részről az, hogy a munkás elemek szokatlanul nagy számmal özönlöttek a verseny-pálya környékére, más részről pedig az, hogy a rendőrség és a katonaság szinte táborhelyé alakította különösen az elnöki sátor környékét. Ezek a jelenségek egészen nyomottá tették a közönség hangulatát. Mindenki azt hitte, hogy valami forradalom kitörése fenyeget. Majd azonban az aggodók is könnyebben lélekzettek föl, mikor az elnök diszhintáján eljenkiáltások közt megérkezett és a sátor-emelvényre nagy nyugodtsággal föllépett.

Loubet elnök az állami méltóságok és a diplomáciai kar üdvözlése után elfoglalta székét, melynek egyik oldalán saját neje, másik oldalán pedig gr. Tornelli olasz nagykövet felesége ült.

A futtatás végeztével keletkezett tolongás közben történt az az orvtámadás, melynek főhőse Christiani elkölő francia nemes volt, botjával érintvén az elnök kalapját. Loubet nem veszítette el nyugodtságát. A főlháborodásnak minden jele nélkül nevével együtt hintájába ült s a nép folytonos éljenezése közt hajtattott haza az elyséi palotába.

Christianit és társait, mint tudjuk, a rendőrség letartóztatta s a büntető bíróságnak adta át, mely a tettest négy évi fogságra ítélte.

Christiani 35 éves szálás férfi. Egész alakján inkább szelidség, mint politikai szenvedélyesség ömlik el. Haja szőke, homloka magas, kék szeme nyájas tekintetű, szája vékony metszésű, bajusza tömött. A bíróság előtt azt vallotta, hogy nem előre megfontolt rossz szándékból, hanem pillanatnyi fölhevülésből cselekedett. De a bíróság nem fogadta el a különben sem valószínű mentséget. Elítélte. Fogságát azonban nem igen fogja kitölteni, mert általában azt hiszik, hogy Loubet elnök megkegyelmez neki.

A TURSEKI HONVÉDEMLÉK (TURÖCZMEGYÉBEN.)

EGY ÚJ JÉGTÖRŐ HAJÓ.

Oroszország a maga nemében páratlanul álló jégtörő hajót építtetett az *Armstrong* céggel. Az orosz kormány a szerződésben kikötötte, hogy a cég oly alakú és szilárdságú hajót állítson elő, a mely képes legyen 10,000 lóerjű gépjével jégmezőket áttörni, a nélkül, hogy maga a hajó kárt szenvedjen. Az *«Ermack»* meg is felel e kívánalmaknak.

Hogy három méter vastagságú éjszaksarki jég áttörhető legyen, szükséges a lökés tartamát lehetőleg meghosszabbítani. Hogy pedig ez elérhető, a hajó előreszének messzire kinyúló alakot adtak, hogy az előretörtetés a jégben úgy szolván csúszva történjék. Ha a jég ellentállása nagyobb a hajó lökőerejénél, akkor ez erő felhasználatik a hajó előreszének a jégre való emelésére. Már most, míg a jégsíkot hordozó vizet a hajó előreszének éle alatt található propeller rotációjával heves mozgásba hozza, a jégen nyugvó hajónak sulya elősegíti a jégnek e kettős erőhatás alatti letörését, s így az út szabadabb válik.

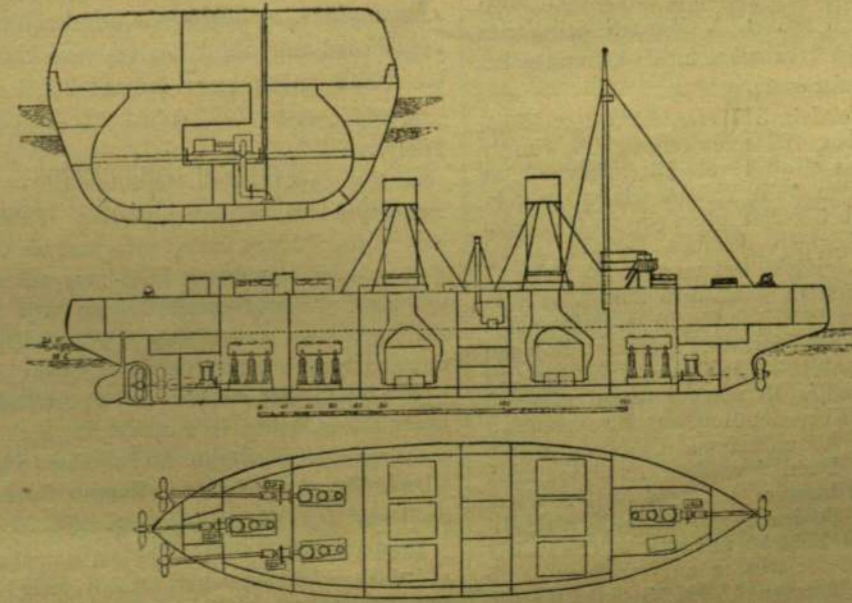
Az *«Ermack»* testét rendkívül szilárdan építették. Hossza 92·9 m., szélessége 21·6 m., mélysége 12·9 m. A bókonyok köze 0·6 m. A fő- és az erkélyes födélzet között azonkívül még közönsök bordák is vannak, úgy hogy itt a bókonyok közötti távolság csak 0·3 m. Az öv körüli aczélplapok különösen erősek, simára csiszoltak és a hajó mindkét végéig vezetvék. A hajó elmerhetetlenségére nagy gondot fordítottak, ennél fogva, ép úgy mint a hadihajóknál, kettős fenékekkel van ellátva. A vízmentesítő aczél-keresztfalak félérnek a felső fedélzetig; a kettős oldalfalak közötti űr a tartalék közzénnel van kitöltve. Egészben 48 vízmentes részre van a hajó osztva. Hogy szorosságukat kipróbálják, minden egyes osztályt vízzel töltöttek meg, egészen a felső fedélzetig. Ez igen nehéz vállalkozás volt, miután minden egyes osztálynak befogadó képessége 2000 tonnányi, minél fogva a hajó aljzatát, valamint a duczokat igen meg kellett erősíteni. S az óriási nyomás mellett is semmi elhajlás vagy lékelés nem volt tapasztalható. A mozgási erőt négy háromszoros feszülésű, egyenként 2500 lóerjű gép nyújtja. A gőzképzésre hat kettős végű kazán szolgál, melyek a *Howden*-féle erőtelített légvonatra vannak berendezve.

Az *«Ermack»* próbameneteit derekasan megálta. Az idő ködös volt, annál fogva a menet-sebességet a mérő orsról kellett leolvasni. A három hátulsó csavarral teljes erővel 8000 lóerő mellett 15·5 tengeri mérföldet futott óránként és a mikor az első csavart is működésbe hozták, 16¼ tengeri mérföldet. A gép legnagyobb teljesítményével 12,000 lóerő értet el.

Első próbája a balti tengerben ment végbe. Mikor a jég vidékére jutott, sebességét 10 tengeri mérföldre apasztották. Az ott talált jégnek

vastagsága 7·6 méter volt. A legnagyobb akadályt azonban a jégen levő vastag hóréteg teszi; ha ez a hóréteg ½ méter vastag, akkor az előhaladás majdnem lehetetlen. Éjjelenként többnyire egy helyben állott az *«Ermack»* és korán reggel újra megkezdte munkáját, projectorokkal világítván meg az előterületet. Habár az éjjeleken át keményen befagyott a jégben, mégis általában minden nehézség nélkül indult útnak. E hajónak azon tulajdonságát, hogy mindig és minden vastagságú jégben megtartotta kormányozhatóságát, nem érte el eddig egyetlen más jégtörő hajó sem, a mi leginkább az *«Ermack»* külső alakjának tulajdonítható, mely nem mutat fel egyetlen lapos síkot sem vízszintes, sem függőleges irányban, úgy annyira, hogy ha a hajó nem fagyott be teljesen, csavarjai és kormányja segítségével fordulatra hozni mindig lehetséges volt.

Érdekes volt az *«Ermack»* megérkezése *Kronstadtba*. A kikötő előtt elterülő, erős hóréteggel fedett jég ½ méter vastag volt, a mi azonban nem akadályozta meg az *«Ermack»*-ot, hogy a hullámgátig előre ne törhessen. 0·6—0·9 méter vastag jégben minden nehézség nélkül 180 méter átmérőjű körben fordult meg maga körül, akár jobbra, akár balra. Az elülső csavarnak hatása a jégben szembeütközött volt, mert ha ezt megállították, akkor a hajó rögtön megállt. Zajló jégen keresztül teljes sebességgel haladt a hajó. ½ méter vastag álló jég azonban, ha vastag hó fődte, igen nagy akadályt szolgáltat. 0·5—0·6 méter vastag hómezőkön 7—8 tengeri mérföld sebességgel haladt keresztül. Oly helyeken, a hol a jég 7·6 méter vastagságot ért el, a hajó

AZ «ERMACK» OROSZ JÉGTÖRŐ HAJÓ ÁTMÉREZETE.

még mindig három tengeri mérföld sebességgel tudott haladni.

Kronstadtból az *«Ermack»* Révalba ment, a hol három napi menetelés után igen erős hóvihárban érkezett meg. Ezen útjában három befagyott gőzöst s egy jégtörőt szabadított ki veszélyes helyzetükből s öt gőzöst vontatva futott be Révalba.

Csavarjai, — melyek közül egy elől, három pedig hátul van — mind négyszárnyúak, átlójuk 4—4·5 méter. A csavarszárnyak rendkívül vastagok, igen erős aczélból készültek s a gépek teljes erővel való működésük közben törés nélkül keresztül hatolnak a jégen.

A hajó tervezésével és építésével a világhírű *Armstrong* cég nem kis újabb érdemet szerzett magának; az orosz kormány pedig bizonyítékát adta annak, hogy nem riad vissza a legnagyobb áldozatoktól sem, hogy tengeri kereskedését és hatalmát minél nagyobb fokra emelje.

Reményi Antal.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Versek. Irta *Jankovics Marcell*. Pozsony. 1899. Szerzőnek ez már második kötete. Nyomat a korábbi sem hagyott maga után, nem fog ez sem. A verskötetek roppant tömegében, mely gombamódra lepi el irodalmunkat, nehéz feltűnni, még nehezebb a közönség érdeklődését lekötöni. Hány szerényebb, de azért igazi költői lélek fecsérli el kincseit. Nem volna-e jobb, ha mint a fősvény, fiókjába zárna, féltékenyen őrizve a nagy világ szeméit? Azt hiszem, *Jankovics Marcell* is több elismerést érdemelne, mint a mennyiben része van. Elég magvas tehetség, s költői képzelete bár nem gazdag, elég eleven s nem egyszer meleg közvetlenséggel tükrözi vissza a természet képeit s a genre-szerű alakokat. Dicséretére válik, hogy nem utánoz, nem másol. Versét nem irodalmi olvasmányokból bönöszve mozaik darabokból varrja össze. Azt írja, a mit látott, azt mondja, a mit érzett, szóval nem minták, hanem természet után dolgozik s művébe olykor saját lelkét is bele tudja vinni. Vannak a kis kötetben figyelemre méltó versek, ilyenek például, hogy csak néhányat említsünk, az: «Őszi szántás», «Várakozás, vágyakozás», «Altatás», «Santa Lucia», «Ünnep», «A magányos fakereszt», «Idegen a magyar pusztán», «Jób András», «Az én ősi dalom» címűek. Jó tulajdonságai mellett azonban fogyatkozásai is vannak, a nehézkesség és erőtellettség a tartalomban és a formában egyaránt. Sajátságos, hogy versei sokszor egészen csendőn, dallamosan folynak, máskor viszont verselése annyira süket, rythmustalan, döcögős, hogy elolvassa is nehéz. Az *egész* kötetet azonban mégis meglepődedten tehetjük le kezünkől. Mutatványul álljon itt belőle a következő költemény:

Az én ősi dalom.

Megint egy dal, pedig «ősi»!
Azt hiszitek, méla lesz?!
— Az én lelkem ősi búban
Soha el nem tévedez.

Nem halál ez — édes álom
E hatalmas hervadás,
Azért hervad minden itt csak,
Hogy legyen feltámadás!

Ugy-e szél fujt... a száraz galy
Fájdalmasan zizegett?...
Ej, dehogyan — Sára néne
Szede, csak úgy recsegett:
„Szép száraz ősz, csak nem ér föl
Veled a nyár napja sem —
Szabad száraz ágat szednem:
Ma lesz meleg levesem...”

S azt gondolják, hogy busong itt
Az a szürke kis veréb,
Hogy nem mehet Olaszhonba,
Ambátor utazni szép!?

Azt csipegette párja éppen:
„Gyere velem, kedvesem;
Ott a házi galamboknál
Jut nekünk is bizsaszem!”

S tán nincs vigság őszi tájon?
Van bizony és mennyi sok!
— Katalin-bált rendezének
A kedélyes mólusok:
Vadgesztenyét játszanak ki,
A legböhög kapja meg,
S ugrándaova körüllejt
Az a kedves kis sereg.

S mit elejt egy ily kis pajtás,
A megsárgult levelen
Az én lelmem azt olvassa:
Bimbó lesz még e helyen.
— Hát mi bús van a jó őszben? —
— Vegyük a jót, a mit ad —
Ha keressük, megtaláljuk
Mindenben a naposat!

LOUBET ELTÁVOZÁSA AZ AUTEULI VERSENYRŐL.

forint 21 krajczár jutott (tavaly 12,114 forint 3 krajczárból hazaiaknak 8157 forint 82 krajczár).

A Nemzeti Szalon június 24-én bezárja tavaszi kiállítását és megkezdí júni szünetét. Szeptember elsejéig *Szegeden*, közvetlen utána pedig *Miskolcon* rendez tárlatot. A fővárosban ezzel egyidejűleg Wagner Sándor műveiből álló érdekes gyűjteményt mutat be a közönségnek s október 25-ikén nyitja meg a fővárosban őszi kiállítását. A Szalon igazgatósága felhívja a magyar művészeket, hogy kiállítandó műveiket a jelzett határidőre küldjék be.

Előfizetési felhívás.

A **«Vasárnapi Ujság»**, e legrégebb magyar képeslapjövőre is hű marad alapításakor választott irányához, hogy a hazafias érületnek tolmácsa, a nemzeti haladásnak képe, a közéletnek tükré, szóval **korunk történetének igazi krónikája** legyen. Közli a hazai és külföldi nevezetesebb emberek arcképeit, élet- és jellemrajzokkal kísérve; költeményeiben, elbeszéléseiben a szépirodalmi becs mellett a nemesebb ízlést és nemzeti irányt tartja szem előtt; képeiben, melyeknek érdekességet vagy művészi becsök, vagy a napirenden levő események kölesönöznek, képmagyarázataiban, történelmi, néprajzi, természetudományi, társadalmi s a tudományok népszerűsítésére, vívmányainak nagy körben elterjesztésére szánt cikkeiben arra az egyszerű természetességre és józan-ságra, való hűségre és erkölcsi megbízhatóságra törekszik, mely e lapot családi lappá, valódi házi barátta tette oly sok magyar tűzhely körében. *Tárcacikkei*, valamint a *heti események ismertetésére szánt rovatai* felölelik az irodalom, a művészetek, s általában az egész köz- és társas-élet körében fölmerülő mozzanatot. A **«Vasárnapi Ujság»** a *női munkára és divatra* vonatkozó képeket és cikkeket is ad, hetenként **«Regénytár»** mellékletet, s minden évben művészi becsü **nagyobb külön képmellékletet**, összesen **több mint ezer képet** közöl évenként.

A **«Vasárnapi Ujság»** társalapja, a most már 45-ik évfolyamára „**Politikai Ujdonságok**” melyet **események hű és részrehajlatlan előadóját**, valódi házigazdáját ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kelő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség egyúttal találja benne mindazt, a mi a napilapokban **elszörtán** jelen meg, s így e lap, kivált vidéken, hol a postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a **napilapokat is sok tekintetben pótolja**. A **«Politikai Ujdonságok»** állandó ingyen melléklete a **«Magyar Gazda»** című **gazdasági és kertészeti képes lap**.

Mind a két lapnak kiegyesítendője szolgálatát a **«Világkrónika»** című képes hetilap, mely hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekű napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkeken kívül rendszeren

közöl **nagyobb elbeszéléseket**, utirajzokat, úgy szintén mulattató közleményeket, talányokat, stb.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK:

	egész évre	fél évre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság	8 frt.—kr.	4 frt.—kr.	2 frt.—kr.
A Világkrónikával együtt.	9 • 60 •	4 • 80 •	2 • 40 •
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	12 • — •	6 • — •	3 • — •
A Világkrónikával együtt.	13 • 60 •	6 • 80 •	3 • 40 •
Csupán a Politikai Ujdonságok	5 • — •	2 • 50 •	1 • 25 •
A Világkrónikával együtt.	6 • 60 •	3 • 30 •	1 • 65 •

Az előfizetések a **«Vasárnapi Ujság»** és **«Politikai Ujdonságok»** kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia június 19-én tartotta a nyári szünetek előtti utolsó ülését. Összes ülés és a harmadik osztály ülése volt.

Az összes ülés báró *Eötvös* Loránd elnöklése alatt ment végbe, és *Zsilinszky* Mihály közoktatásügyi államtitkár olvasta föl emlékszerződést Szathmáry György levelező-tagról, a nem rég elhunyt íróról, ki mint közoktatásügyi miniszteri tanácsos oly nagy munkásságot szentelt a népnevelés ügyének. Nagy érdemet szerzett azzal, hogy az oláhok és a szászok között Erdélyben számos magyar iskolát létesített. Írt több publicisztikai, közgazdasági, társadalmi és történelmi művet. Az előzetesen fogadott emlékszerződés után *Szily* Kálmán főtitkár a folyó ügyekről tett jelentést.

Az összes ülés után a **III. osztály** tartott ülést. *Hankó* Vilmos előterjesztette *Gáspár* Jánosnak a buzasiker kémiai vizsgálóláról szóló dolgozatát. *Schulek* Vilmos folytatta közleményeit fényntai tanulmányából. *Schulek* azonkívül még a vezetése alatt álló budapesti egyetemi szemklinikán készült dolgozatok közül *Gross* Emilnek **«A háteriécsorvadás következtében elkezdődött vakság»** címűt ismertette. *König* Gyula előterjesztette *Schlesinger* Lajosnak **«A Gauss-féle pentagramma»** értekezését. *Klupathy* Jenő **«A katódugarak nem homogén és forgó mágnési térben való viselkedéséről»** szóló értekezését *Fröhlich* Izidor terjesztette elő. *Ketty* Károly levelező tag bemutatta *György* Tibor **«Morbus Hungaricus»** című értekezését. *Bokay* Árpád bemutatta *Tanul* Ferenc állatorvosi akadémiai tanárnak és *Hasenfeld* Arthurnak egy-egy dolgozatát.

Az erdélyi Múzeum-Egyesület alelnökévé *Weszelényi* Miklós bárót, Szilágy megye főispánját választották meg. A király jóváhagyta a választást.

A Nemzeti Múzeum jelentése. A Nemzeti Múzeum igazgatósága részletes jelentésben számolt be a Múzeum múlt évi állapotáról. Ez nagyon kiemeli, hogy az ott levő gyűjtemények számára nincs hely, a néprajzi és növényntai gyűjteményt bérelt helyiségben kellett elhelyezni. Tömerdek tárgy pedig nincs kibontva. Ha a Szépművészeti Múzeum fölépül és a képtár elviszik, az is csak rövid időre segít a helyszükén.

A múzeum rendes kiadása egyébként 184,990 frt, rendkívüli kiadása pedig 55,700 frt. A látogatók száma az 1360 fizetéses látogatással együtt 465,394. Tíz ismeretterjesztő előadást tartottak a múzeumban, melyet 1564-en hallgattak. Ezenkívül vasárnap délutánonként iparosok számára is tartottak előadást, melyet 1695 ember hallgatott. A könyvtár a múlt évben nagyban gyarapodott, mert életbe lépett a törvény, hogy minden nyomda köteles nyomtatványait beküldeni. Ez a gyarapodás 17,208 könyv és nyomtatvány. A levéltár évi gyarapodása közel 9000 darab. Az írem- és régiségi osztálynak megszereztek a Nyáry báró 3200 darab értékes régiségből álló gyűjteményét. Az őskori gyűjtemény 542 darab régiséggel és 4 aranyékszerrel gyarapodott, az állattani osztály 57,191 darab különféle tárggyal és 186 fajta alsóbbrendű állattal. Az ásványosztálynak *Semsey* Andor 17,050 forintért megvette a Marquis de Vibra-féle gyűjteményét. A növényntai osztályban 14,846 lapra ragasztottak föl növényeket. A képtár is gyarapodott több értékes darabbal. A néprajzi osztály végül befejezték. Sokat ajándékoztak az Iparművészeti Múzeum, 3000 darabot. Igen értékes *Zichy* Jenő gróf ajándéka is: ázsiai útjában szerzett gyűjteménye.

MI UJSÁG?

A király gyöngékedése. Ő Felsége, kinek egészsége és edzett volta példászerű, a múlt napokban gyöngékedett. Meghülés következtében érdek-

fájás mutatkozott. Orvosi tanácsára a király néhány napot visszavonultan töltött a schönbrunni kastélyban. Ő Felsége e hó 21-én az osztrák miniszterelnököt fogadta és több kihallgatást adott. Június 27-én pedig *Missia* görzei érseknek maga teszi fejére a bibornoki kalapot. Épen e napokban Ő Felségét családi öröm is érte. *Seefried* bárónénak, a király unokájának, *Gizella* főhercegnő legidősb leányának, leánya született Znaimban.

A pozsonyi régi koronázó templom. A műemlékek országos bizottsága elhatározta, hogy restaurálja a pozsonyi koronázó dóm tornyát. A restaurálást, mely körülbelül kétszáz ezer forintba kerül, ősszel kezdik meg. Akkorra készek lesznek a *Klariissa-torony* kijavításával, mely, mint a gót építőművészetnek ötszögletű alkotása, nagy ritkaság. Ez a két műemlék méltóan fog csatlakozni a nem régebben restaurált Árpád-kori Szent Ferencc-rendi gyönyörű gót tornyhoz.

József Ágost főherceg a párisi kiállításon. A párisi nemzetközi kiállítás magyar osztályának egyik érdekessége lesz a száz őzaganésból álló gyűjtemény, melyet *József* Ágost főherceg küldött minden hivatalos forma pontos megtartásával. A kiállítók bejelenté ívén értesítette *Lukács* Béla kormánybiztos, hogy aláveti magát a kiállítás szabályzatának.

A főherceg az ívet sajátkezűleg töltötte ki, ilyen formán: A kiállító neve: **«József Ágost főherceg»**; lakóhelye **«Kis-Tapolcsány, Barsmegye»**. Az agancsokat ismertetve, megjegyzi a főherceg, hogy mindegyiken rajta van a neve s az is, hogy hol és mikor lőtte az őzet. *Kis-Jenő*, *Kis-Tapolcsány* és *Alesuth* vadaskertjében ejtette el a remek agancsokat, a melyek közül kettővel már 1892-ben és 1897-ben első díjat nyert az agancskiállításokon. Végül kéri, hogy az agancsokat jó magas helyre s egymás mellé szegessék, a szokásos biztosításról pedig őt Kis-Tapolcsányban értesítsék. A kormánybiztos már választól a fejedelmi kiállítónak, hogy a bejelentés gondosságához mérten intézkedni fog, hogy a rendkívül szép és értékes gyűjtemény méltó helyre jusson a kiállítás magyar osztályának vadászati csoportjában.

Budapest átváltozása. A magyar fővárosban a nagy átváltozás folyton tart, s épen most a legelmaradottabb része, a Belváros épül újra, s kolosszális épületei pusztulnak el, hogy helyet adjanak a modern városnak. A ki három év óta nem járt Budapesten, sok részére rá sem ismer. A régi Belváros eltűnt, a Kigyó-utczát most bontják, hogy tágas út nyisson a készülő eskütéri hidhoz. Nem sokára aztán rákerül a sor a régi városházára, a belvárosi plebánia-templomra, majd a piaristák épületére és gimnáziumára. Az eskütéri híd két parti oszlopának fő munkáját már elvégezték, az egyetlen ívből álló híd vasláncainak fölrakása azonban hosszú és nehéz munka lesz s csak 1902-ben készülnek el vele. A hídhoz vezető *Kosuth* Lajos-utca kiszélesítésének utolsó és nagy akadály, a *Dréher*-palota kiálló homlokzata s az eltűnik a nyáron, s ezzel jól véget érnek már a Belváros átalakításához szükséges rombolások.

A Belváros egyik monumentális épülete lesz a *központi egyetem* palotája. A homlokzat majdnem teljesen elkészült és az első emeletig már lesztek az építő-állványok. Az új palota olasz barokk stílusban épült, és így némileg összhangban van a mellette levő egyetemi templommal. A tetején lévő óriási kupola alatt lévő főpárkányon jobbra balra szobroknak van hely hagyva, de a szobrok elkészítésére most nincs költség. Az egyetem helyiségei a modern igényeknek teljesen megfelelnek és igen fényesen lesznek berendezve. A berendezés azonban hosszabb időt igényel, és így az új palotát szeptemberben még nem adhatják át rendelkezésnek. A pusztulása kisméretű épület-kolosszusok közül az *Ujpalota* egy esztendője hogy eltűnik, a *gellérthegy* citadella kőbástyáit pedig megbontották, hogy ezzel elvegyék erőd jellegét, mert különben a katonai hatóság nem adta volna át. A falak lebontása itt-amott meg is történt, s június 21-ikén a városi hatóság a katonai hatóságtól végkép átvette a citadellát. Tovább bontani nem fogják, mert a citadella festőin koronázása a szertes *Gellért*-et, meghagyják, míg elől, mit emeljenek helyére; eddig két terv merült föl: *Pantheon*, vagy nagyszabású mulatóhely építése. Az *Andrássy*-út végén, a városiglet torkolatánál is nagyban dolgoznak az *eredvi emleken*, mely *Zala* György szobor-csoportját a *Schikened* által tervezett építészeti keretbe foglalja. Nem messze innen fog emelkedni a *Szépművészeti Múzeum*, de ennek építése késik. A múzeum épületére hirdették pályázaton meg-

AZ ELNÖKI PÁHOLY AZ AUTEULI VERSENYTÉR TRIBÜNÉN.

jutalmazott tervek közül a kormány egyiket sem építteti meg, hanem szűkebb pályázatot hirdetett, melynek határideje aug. 1-én jár le. — A főváros egyik legnagyobb és régi épülete a *Károly-kaszárnya*, már hosszú idő óta üres. Lebontják majd, de csak ha megkezdhetik helyén a Budapesthez méltó új városház építését. Nem egyhamar lesz; addig tehát kijavítják hivatalok számára, meg üzleti ezölkra. A hajdani lovalgó-iskola vásárcsarnok lesz és ennek a környékén sorra nyílnak a különféle boltok és vendéglők, a hol egész napon át élnek élet támadt. A hivatalok közül jelenleg még csak az adóhivatal egy része és az árverező csarnok van az épületben, de szeptemberre ide költözik a katonai és a tanügyi osztály, valamint a fővárosnak több más hivatala.

Házeltolás Budapesten. Amerikából már többször fűttek ajánlatot Budapesten, hogy az utca-szűkítésre szükséges házakat amerikai módon a kellő helyre eltolják. Eddig ezeket az ajánlatokat elutasították. Most *Friedrich* és *Horváth* Gyula chicagói építésként ismételték az ajánlatot, hogy a Mester-utca kiszélesítése végett lebontásra kijelölt városi iskolát beljebb tolják. A főváros közgyűlése az ajánlatot elfogadta próbaképen, mert ha sikerül, 30,000 frtot takarít meg.

A képművészetek és műipar pártolása érdekében. A magyar képművészet és műipar fejlesztése érdekében teendő lépéseket beszélt meg az országos kaszinóban *Wekerle* Sándor elnöklésével egy értekezlet, melynek *Molnár* Viktor miniszteri tanácsos, *Hock* János és *Münnich* Aurél orsz. képviselők, *Radisch* Jenő iparművészeti muzeumi igazgató, *Fittler* Kamill iparművészeti iskolai igazgató, *Feszty* Árpád festőművész voltak a tagjai. *Wekerle* Sándor bőven ismertette az értekezlet tárgyát, a műtermékek értékesítésének új módját, mely abból állana, hogy felszólítanak a hazai részvénytársaságok és egyletek igazgatóságait, hogy minden évi költségvetésükbe vegyenek fel bizonyos összegget művásárlásokra. Az értekezlet hosszabb vita után elhatározta, hogy felhívást bocsát ki és felkéri *Wallacis* Gyula minisztert, hogy a felhívás sikere érdekében érvényesítse befolyását.

Gábor Áron szobra. *Gábor* Áronnak, a szabadságharc híres ágyúhősének szobrot állít szülő városa, Bereczk. A bizottság megalakult s most felhívást intéz országszerte, hogy a hazafias kegyelet adományaival járuljon a székely hős emlékének megörökítéséhez, «a ki parányi csapatával felvette a harcot tengeri ellenel szemben és küzdött saját öntötte ágyúival a végsőig, utolsó lehelletéig a szeretett haza, az édes szülőföld szabadságáért, míg nem a nemes kebel szivdobogása megszűnt... elaludt a hős örökre: az ágyú mesterét a kökői csatáren keblen ötötte az elenséges ágyúgolyó!» A bizottság elnöke *Bálint* László kanonok és főesperes, alelnöke *Balás* Pál, pénztárnok *Bogdán* Sándor.

A londoni sakkturna. A londoni sakkturna június 17-iki versenynapján szenvedte *Maróczy* Géza, a magyar sakkmeister az első vereséget. Az orosz *Csigorin* ellen vesztette el a játszmát. De június 20-án leverte *Janovszkít*, s ezzel egyelőre a második helyet biztosította magának. A verseny állása ekkor ez volt: *Lasker* 11, *Maróczy* 10, *Janovszki*, *Pillsbury*, *Schlechter* 9½, *Blackburn* 8½, *Cohn*, *Csigorin* 8, *Showalter*, *Steinitz* 6½, *Mason* 5, *Bird*, *Lee* 4, *Tinsley* 3. Ezzel az eredménnyel mentek bele a versenyzők a torna második fordulójába, mely szintén tizenöt játékból fog állani s a szünetekkel együtt körülbelül július 10—12-éig fog eltartani.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *MATUCHA* KONRAD negyvennyolcas nemzetőr, pozsonyi városi törvényhatósági bizottsági tag, a ki *Justi* pozsonyi polgármester vezetésével küzdött vitélül *Hurban* csapatai ellen. A szabadságharc után visszatért Pozsonyba. A nyolcvan esztendő öreg úr legrégebb tagja volt a város törvényhatósági bizottságának s az utolsó polgár, a ki még a régi választól jogn volt választól. A pozsonyi ev. egyház is egyik derék vezető-emberét veszíti benne, a ki végrendeletében huszert forintot hagyott alapítvány gyanánt szegény pozsonyi kisiparosok felszítésére. — *Id. DUHA* BALINT nagybirtokos, a koronás aranyéremkereszt tulajdonosa. Szolnok és Dobokamegyék törvényhatósági bizottsági tagja, 80 esztendősen korában Szamosújvárról. — *Velencei* báró *AMBAUS* LÁSZLÓ, nyug. ezredes, 75 esztendősen korában Bécsben. — *ADAMOVIČ* BALINT, Boszniaiban a biéki járás főnöke, nyitrai születésű magyar ember, ki Budapesten végzett jogi tanulmányait után 1888-ban a bosnyák-hercegovinai kormányzat szolgálatába lépett, 48 éves korában Bileken. — *Kleebergi* *STROHMAYER* OSWALD LOVAG, m. kir. dohány-beváltó hivatali kezelő 50 éves korában Debrecezenben. — *Benke* ALBERT, a «Neues Pester Journal» kiadóhivatalának egyik legrégebb tisztviselője, 66 éves korában. — *NEMESSÁNYI* JÓZSEF, kir. tanácsos, Komárommegye nyug. tanfelügyelője, 65 éves korában Nyitrán. — *Ifj. BÖLLMANN* JÁNOS, életének 38. évében, Kassán. — *LEDECEY* SÁNDOR, zongoragyáros, Budapesten. — *Egyházy* JÓZSEF, a Valéria-kávéház tulajdonosa, 39 éves korában, Budapesten. — *Ifj. TÓLÁSHY* JÓZSEF, 26 éves korában, Kórlythón. — *STREPHANI* DEMETER, 74 éves korában, Maros-Vásárhelyen. — *EDVI* ILLÉS ZOLTÁN, Edvi Illés Aladár felső iparis-kolai tanár és neje *Szegheő* Erzsébet fia 11 éves korában Budapesten. — *Ferőcs* DEZSŐ, belügyminiszteri számtiszt, 34 éves korában, Budapesten. — *SZITÁNYI* ELEMER, Szitányi Ödönnek, a hazai bank vezérigazgatójának fia, a kegyesrendiek budapesti gimnáziuma VIII. osztályának növendéke, 17 éves korában. — *JAKULA* SÁNDOR, trencsényi törvény-széki aljegyző, tartalékos tüzérhadnagy, Trencsény-Baánban. — *Ifj. KORITSÁNSZKY* GYULA, székesfővárosi hivatalnok, id. *Koritsánszky* Gyula székesfővárosi számtanácsos fia, 27 esztendősen korában, Budapesten. — *HAMMERSBERG-GANTZSTUK* DEZSŐ, a II. Vilmos német császár és porosz király nevét viselő 7-ik huszárezred kapitánya, 47-ik évében, Debrecezen. — *KOVACS* MIKLÓS, a *Semberey*-uradalom nyug. kasznárja 63 éves korában Romhányiban.

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgypor: a
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Astójerországi és kir. helytartóság által 39864. számmal engedélyezett
Háztartási pensionátust,
összeköve magán tan- és nevelőintézetet leányok számára
Grácban.
Az intézet célja: Az iskolából kikerült leányokat derek gazdasszonyokká nevelni és alapos előképzéssel ellátni a szükséges életvitelre lépéshez. Elméleti és gyakorlati háztartásban. Tudományos előadások, nyelvi és zenei, kézművesi, varrás, kalapácsolás, ruhakészítés, lelkisimulációs gondozás és felügyelet. Saját kert tornaszökőkkel. Fürdők a házban. Bővel felvilágosítással és munkatervvel díjmentesen szolgál **CYBULZ SOPHIA**, és. és kir. önégyetve
Grác, Humboldtstrasse 3.H. 8259

Vérszegények és lábbadozók
vassal
Serravallo Chinabort
1/2 liter ára 20 kr.
1 liter ára 40 kr.
Készítő Serravallo gyógyszerész Triesztben.
Pompás írá, a miért a gyermekek is igen szívesen iszadják.
Sokszor kifutották. Minden gyógyszerárban kapni.

A modern vegyészeti hatalmas haladása és az ebből származó számtalan csemegés készítmények sem voltak képesek a 30 éven át bevált
Dr. Lengyel Frigyes-féle Nyirfabalzsamot
selyemmel, a legjobb bizonyíték tehát, hogy itt egy valódi, természetes által nyújtott szőpítőszerrel van szó. Ezen nyirfabalzsam egy sajátos 30 évi gyakorlati vegyi eljárás alapján praeparáltatik és csak aztán jön forgalomba. Ezen folyadék hatása, hogy a bőr felső rétegeit lassankint lehántja és ez által az alsó tisztított bőr szálakban és üdésében jön napvilágra, megszüntet mindennemű kitérőt, szőpít, vörö foltokat és anyafoltokat, simítja a ráncosbort és a himlőhelyeket lassankint teljesen eloszlatja és az arcbőrnek üde és egészséges színt kölcsönöz.
Egy korsó ára használati utasítással együtt 1 fnt 50 kr.
A nyirfabalzsam hatásának támogatására Dr. Lengyel Frigyes-féle
Benzoe szappan
ajánlatos. Egy darab ára 50 és 35 kr. Raktáron minden jobb gyógyszerárban. Főraktár Magyarország részére **Török József** gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.

Wachtl és Társa
IV., Régi posta-utca 4.
Egy 8220
Fényképezési gép
a legszebb ajándék.
Passe-partouts és rámak a legjutányosabb áron.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

7 arany, 15 ezüst érem, 30 tisztelt és elismerő okmány.
Régi Jóhírű közvény, reuma és idegfájdalom ellen (bedörzölésre) az emberi test izmainak és inainak erősítő-ere
Kwizda Fluidja
(Kwizda-féle Kőzvényfluidja.)
A kigyó védjeggyel.
Turista-fluid.
Erdményesen használva turisták, kerékpárosok és lovagok által nagyobb társasági utáni erőltetésre és erőtűzésre.
Árak: 1/2 palack 1 fnt.
1 palack 60 kr.
Csakis a fenti védjeggyel a valódi. — Kapható minden gyógyszerárban.
Főraktár Magyarország részére: **Török József** gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.
Kreisapothek, Kornenburg (Bécs mellett).
A név, 122, 27 és csomagolás törvényesen védett. 8172

Saját készítményü 7920
Kötő árak, zsinegek, zsákok, ponyvák, Tornaoszokók függőágyak és minden nemű hálók ipartelepe, Val. angol Foot-Ball és Lawn Tennis játéki raktára
SEFFER ANTAL
Budapest IV., (Károlylak-tanya) Károly-utca 12.
Vidékre árjegyzék szerint.

LUSER L.-féle turista tapasz.
Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem szemölcsös és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, tolválba mindennemű bőrelszarusodás, ellen. A hatásért jótállás vállalatik.
Köz-ponti szétküldési raktár: **SCHWENK L.** gyógyszerész **MEIDLING-BÉCS.**
Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a melletti védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. — 1 doboz ára 60 kr. Vidékre 80 kr. előzetes leküldése mellett bérmentve.
Magyarországi főraktár: 82-0
Török József gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

Chocolat SUCHARD
LE MATTERHORN (GERVIN) épais RIFFELALP. Suisse

Foulards-Selyemkelmék
A legválogatottabb színárnyalatokban, utóérhetetlen vászásokban, valamint fekete, fehér és színes selymek a jó viselhetőségért irásbeli jótállással. Közvetlenül előadás gyári áron, egyes ruhákra is porto- és vámmentesen a házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő levél. Minták postafordultával.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkeltő-gyárak szövetsége Zürich. 7781

Palais hajfijító
használatával a megszűnt haj eredeti színét nyeri vissza. A fejbőrt nem fesi, a ruhán nem foltot nem hagy, többi előnye, hogy a hajtüszöket erősíti és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 fnt. Főraktár Budapest: **Petri Ottó** gyógyszerésznél, **L. Attila-körút 47. Kap-ható: Vácz-útszél 66. sz. Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszerárakban is. 8190**

A női szépség
emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb, teljesen ártalmatlan, vegyszeres és színtelen készítmény
Margit Crème
Rövid idő alatt szűntet szőpít, májfoltot, pattanást, bőrtüszöket (mitesszer) és minden más bőrbaját. Kiszimítja a ráncokat és himlőhelyeket még koros egyéneknek is öde bájos arczsínét kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint. Margit hajgyógyó 60 kr., 3 szinben. Margit szappan 35 kr., Margit fogpép (Zahnpaste) 50 kr.
Készítő **FÖLDES** gyógyszerésznél, **Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.**
Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest, Király-utca 12.

Párisi hajápolási szerek!
«Viola» hajfijító-kezelés. Teljesen ártalmatlan kímélő hatású.
1 üveg ára 1 korona.
«Viola» hajszesz. Szárítja ki, miért is ennek alkalmazásánál a haj törékenysége nem kell tartani.
1 üveg ára 1 korona.
«Viola» Tanno-chinin-pomádé. A haj ápolására szolgáló kímélő hatású gyógyszer.
1 tégelynek ára 1 korona.
«Viola» antiszeptikus fogpor. Egy doboz ára 60 fillér. 8215
«Viola» antiszeptikus fogviz. Egy üveg ára 60 fillér. — Kapható: az «Arany kereszt»-ben.
GEML-féle gyógyszerárban
Temesvár, Belváros, Losonczy-tér.

SIEMENS és HALSKE
Budapest, VIII. kerület, Kerepesi-ut 21. szám.
Készít:
villamos világítási és erőátviteli központi telepeket és berendezéseket városok, bányák, gyárosok és magánosok részére.
Elektrolytikus berendezéseket. Villamos vasutakat. Bánya-vasutakat.
Egyenáramu, forgó áramu és váltakozó áramu generatorokat és motorokat, vezetéknagyokat, kábeleket, iv-és izzó-lámpákat.
Távíró- és távbeszélő-készülékeket. — MÉRŐ-készülékeket. Vasúti váltó-biztosító berendezéseket. Jelő-berendezéseket. MÉRŐ-készülékeket. Vezeték-berendezéseket központi telepekhez való bekapcsolásra.
Világító testeket. 8015 Világító testeket.

Patyi Testvérek Butor-áruháza.
Budapest, kerepesi-út 9/a., földszint és I. emelet, Pannónia szálló mellett.
Nagy választék, kizárólag szilárd hazai gyártmányú asztalos és saját készítményű kárpított butorokból; minden versenyt és hirdett árakat felülmuló olcsó áron. Teljes lakásberendezések, nyaraló, fürdő- és szálloda-butorok 2 évi jótállás és felelősség mellett szállítanak.
Tévedés elkerülése végett czégünkre és czímünkre figyelni kérjük. Disztes butor-album 1 fnt beküldése mellett bérmentve küldetük meg. 8214

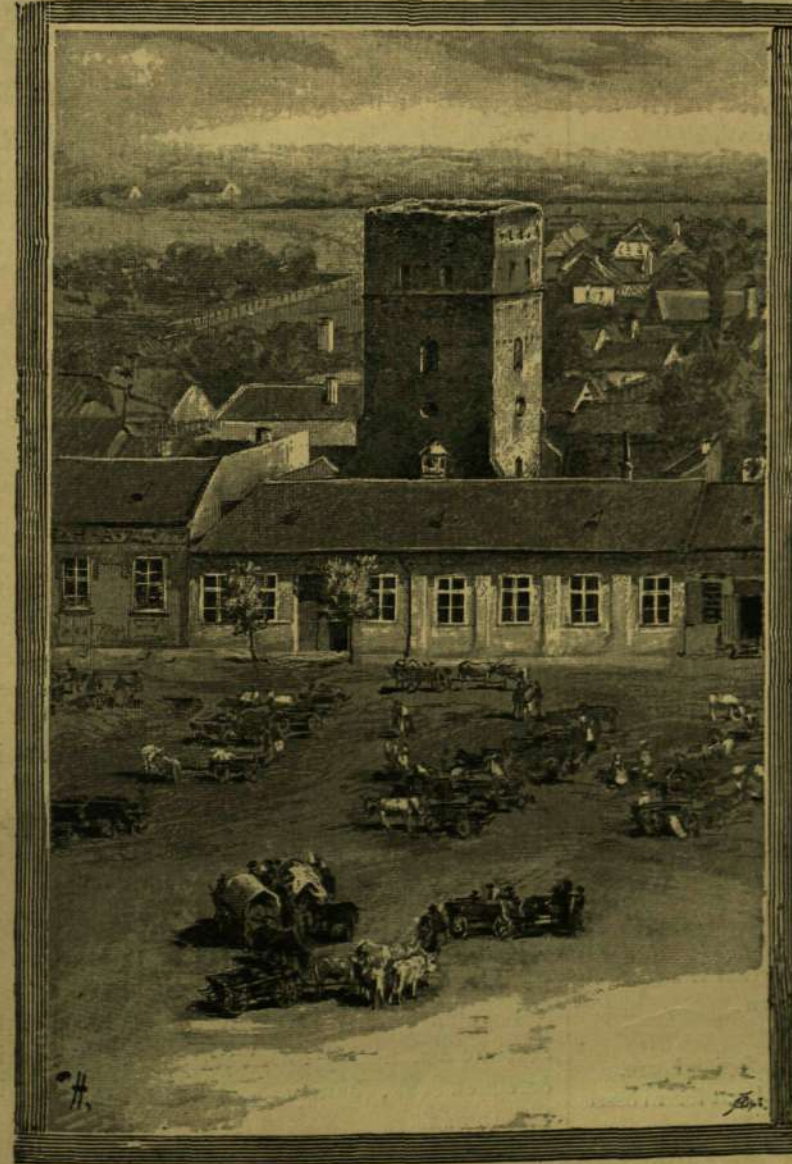
27. SZÁM. 1899. BUDAPEST, JULIUS 2. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és / egész évre 12 fnt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt / félévre - 6 / **Csepnek a VASÁRNAPI UJSÁG** / egész évre 8 fnt / félévre - 4 / **Csepnek a POLITIKAI UJDONSÁGOK** / egész évre 5. / félévre - 2.50 / Külföldi előfizetésekre a postai meghatározott vitéldi is csatolandó.

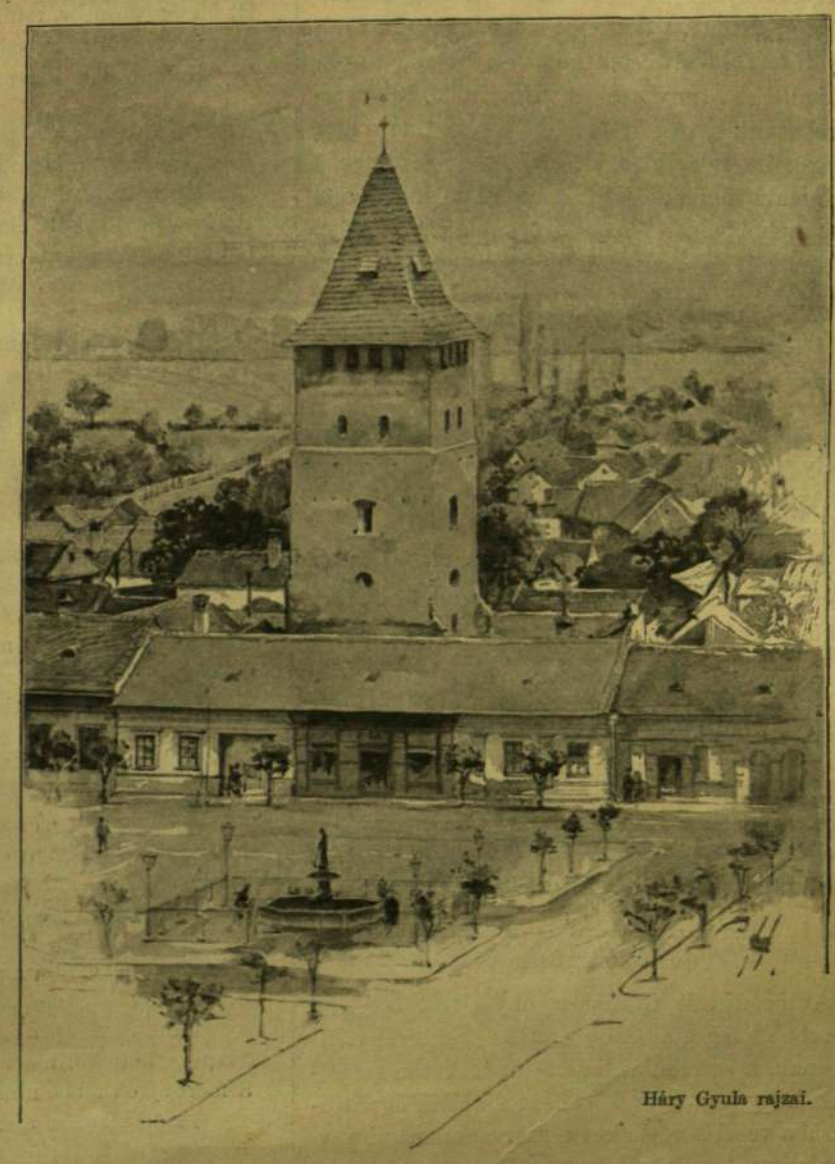
ARANY-SZOBÁK ÉS HAJDÚ-MŰZEUM NAGY-SZALONTÁN.
ARANY JÁNOS ELHŰNYTA után szülővárosában, Nagy-Szalontán mozgalom indult meg, hogy a nagy költő emlékeztetése az utána maradt ereklyékből egy «Arany-szobá»-t rendezzenek be a egyszersmind egy Aranyról elnevezendő kisdődóvt létesítsenek. E czélok megvalósításának munkálására 1883-ban külön emlékbizottságot szerveztek, mely azonnal hozzá is látott feladatának teljesítéséhez.
Az Arany-szobával csakhamar készen lehetnek, mert az elhunyt költő családja e czélra

Arany János dolgozószobájának egész berendezését átengedte, melynek illő elhelyezésére a szalontai református egyház adott egy alkalmas szobát saját gimnáziuma épületében, a hol aztán az ereklye-gyűjtemény 1885-ben ünnepiesen meg is nyitott. De a bizottság ezt a szobát csak ideiglenesnek tekintette, mert végleges helyül azt a régi Csonka-tornyot szemelte ki, mely a város fő terétől, a Toldi-tértől keletre s minden oldalról házaktól környezve áll, mint annak a hajdú váradnak a maradványa, mely a város védelmére 1620 körül épült. Csak hogy a Csonka-tornyot ki kellett sajátítani és jó karba helyezni, hogy a becses ereklyék őrzésére alkal-

mas lehessen s egyúttal a szintén tervezett hajdú-múzeum is elférjen benne.
A bizottság a szükséges költségek előteremtése végett gyűjtést indított úgy helyben, valamint az országban s egyszersmind különféle előadásokat rendezett, melyeknek jövedelme a fővárosi Arany-szobor-bizottságnak 3000 frntyi adományával oly szép összegre szaporodott, hogy 1893-ban a Csonka-tornyot és az előtte álló Toldi-téri házat együtt 15,000 forintért megvásárolhatták. De a további teendőkre még mindig hiányzott a kellő költség. Ezért a bizottság újabb adakozásra hívta föl a magyar közönséget.

A SZALONTAI CSONKA-TORONY AZ ÁTALAKÍTÁS ELŐTT.

A SZALONTAI CSONKA-TORONY AZ ÁTALAKÍTÁS UTÁN.

Háry Gyula rajza.